

HEISLER ANDRÁS

Itt van az ősz, itt van újra...

Eljött az ősz, s mint minden esztendőben, közeleg az Ítélet Napja. A választói bizalomból felelős pozíciót viselő szövetségi, hitközségi vagy körzeti elnökök ilyenkor különösen nehéz és felemelő napokat élnek át. A közösségek vezetőinek nemcsak a Világ Teremtőjével, nemcsak közvetlen és személyes ismerőseikkel kell elszámolniuk, hanem a hitközségi tagoknak is számadással tartoznak. Meg kell vallaniuk, mit végeztek, mit rontottak, mit tettek és mit mulasztottak el az 5777-es zsinagógai évben. A vá-

amelyhez kötődünk, ugyanúgy sokszor átláthatatlan, néha fenyegető fejlemények színhelye volt, mint Izrael, a huszonegyedik századi zsidóság talán legfontosabb szellemi központja, mindnyájunk közös szerelme.

Kapcsolataink a nemzetközi zsidó szervezetekkel tovább javultak. Kiemelten a Zsidó Világkongresszusban, az Európai Zsidó Kongresszusban, de számos más jelentős szervezetben is a magyar közösséget képviselő Mazsihisz ma már nem szégyen, kizárólag pénzért siránkozó, tu-

tozásai. Sok munka, rengeteg energia van e mögött, ami már a feldmájeri ciklus utolsó éveiben elkezdődött, majd az azt követő időszakban teljesedett ki.

A nemzetközi sajtóban sok cikkkel találkoztunk, mely Izrael és a diaszpóra viszonyáról, egymástól történő távolodásáról szólt. Ha igaz, hogy Izrael és a diaszpóra távolodik egymástól, akkor ez ellen a jövőben mindnyájunknak tenni kell, mert erős diaszpóra nélkül nincs erős Izrael, ami fokozottan elmondható fordított sorrendben is. Az egymásra utaltság nyilvánvaló! S azzal, hogy ezekről a problémákról nyíltan beszélünk, nem adjuk fel szolidaritásunkat Izrael Államával.

Ami a közösségépítést illeti: tavaly egy erős szövetség reménye körvonalazódott a Mazsihisz, valamint ifjúsági, kulturális, oktatási és nőszervezetek között a személyi jövedelemadó 1%-át célzó kampány kapcsán. A Szövetség ugyanis nem képes mindenkit megszólítani, s ezt kénytelen alázattal tudomásul venni. A sok, lényegesen kisebb, de bizonyos területeken a Mazsihisz mamutszervezeténél akár hatékonyabban működő zsidó civil szervezetet korábban gyakran negligáltuk. Tanultunk a múltból, a folytonos hegemoniára törekvő hibáiból.

Az elmúlt esztendőben gyerekprogramokat szerveztünk a Goldmark Terebe, amelyek egyszerre több száz főt tudtak megmozgatni, s a legkisebbeket is képesek voltunk bevonnani közösségünk aktivitásába. A Hitközség épületének széles folyosóit végre gyerekzsivaj verte fel, s lehetőségünk volt a szülőknél is bemutatni értékeinket. A gyerekeknél senki sem fontosabb

(Folytatás a 2. oldalon)

SCHÖNER ALFRÉD

A kimondott szó és a cselekedet hitelessége

Ros hásaná 5778

Imával szálljon fohászuk az Egek Urához az életért, hogy újból együttesen mondhassuk el a klasszikus szavakat: Áldott legyen az Örökkévaló, a világ alkotója

שְׁהַחֲנוּ וְקִיְמָנוּ וְהִגִּיעֵנוּ לְזֶמַן הַזֶּה

„aki életben tartott bennünket, s megengedte számunkra, hogy megérjük ezt a mai napot.”

Ismét eltelt egy év, háttérbe került sok-sok esemény, s a szívünkben, a lelkünkben a legmélyebb pontig odaégette nyomát a 21. századi történelem elmúlt esztendeje. Sok mindent tanultunk, tapasztaltunk, talán mégis több bennünk a kérdés. Kaptunk még egy évet itt, a földi életben, ugyanakkor elvesztettünk hozzátartozót, barátot. Gazdagodtunk életismeretben, talán némileg bölcsességben, miközben szertefoszlik sok remény a világban.

Közeledik az 5778. zsidó esztendő, s elul hónapjának ünnepváró hangulatában az építkezés, az építés szavának variációjáról osztom meg gondolataimat:

A kiskunhalasi zsinagóga 2017-ben

1. Pont 160 évvel ezelőtt kezdték el építeni a kiskunhalasi zsinagógát. A születő közösségben Grósz Mór, egy kiváló pedagógus, kinek neve mára a feledés homályába vesztett, hozzákezdett egy különleges makett készítéséhez. Grósz megértette-megérezte, hogy az úgynevezett frontális oktatást szemléltető eszközökkel kell színesíteni. Vájkirá könyve olvasásának időszakában épp azt tanította, hogy amikor Izrael gyermekei kivonultak Egyiptomból, a sivatagban építettek maguknak szentélyt, miskánt.

A pusztai hajlék az a hely, ahol Izrael gyermekei első alkalommal mutattak be áldozatot Istennek. A Tóra pontosan leírja, hogyan nézett ki. Ezt azonban nem egyszerű megérteni, annak ellenére, hogy a bibliai héber

(Folytatás a 2. oldalon)

Kelet-Közép-Európa egyetlen jelentős zsidó közösségének székháza

lasztóknak mindnyájan és mindenképpen tartozunk ezzel. Lesz, aki szóban, más majd írásban készíti el saját közéleti leltárát. A forma mindegy, de fontos, hogy ne maradjon el a számadás.

A Mazsihisz mozgalmas évet tudhat maga mögött, sok eredménnyel meg gonddal, és féltő, hogy az új esztendőben sem csak olyan dolgok fognak történni velünk, amelyeknek majd örülni lehet. Történelmi időköt élünk. Nehezét. A világ és benne házáink, Magyarország, az ország,

datlan, elmaradott tagként, hanem Kelet-Közép-Európa egyetlen jelentős zsidó közösségének öntudatos, proaktív képviselőjeként van jelen, önálló véleménnyel, akarattal és elképzeléssel. A folyamatokat figyelőknek talán érzékelhetők az elmúlt esztendők vál-

FRÖLICH RÓBERT

Sono tajvó tikoszévu 5778

Beidegződött szokás, hogy a zsinagógai újév kezdete előtt számot vetünk önmagunkkal. Tükröt tartunk magunk elé, kik voltunk, kivé váltunk az eltelt esztendő során. Visszatekintve csak magunkra, saját életünkre fókuszálunk.

Megvizsgáljuk, mit tettünk, szegyenkezünk hibáink soroltán, s rácsodálkozunk jó cselekedeteinkre. Kissé félve kérdezzük magunkat: ha ennyi jót tudok tenni, miért cselekszem mégis olykor helytelenül?

אל-תִּירָא מִמַּהֵד פְּתָאִים

Ne féljünk, ha hirtelen meg is ijednék hibáink sokaságától. Van

idő, hisszük, lesz idő kijavítani azokat.

A nagy elhatározások ideje ez. Megbánjuk a rosszat, és keressük, kutatjuk magunkban az erényeket. Megfogadjuk, persze csak úgy magunknak, hogy törekedni fogunk jobbra, békésebbé, zsidóbbá válni.

Am nyissuk kissé szélesebbre szemünket. Tekintsünk túl önmagunkon, s visszapillantásunkban idézzük fel, milyen esztendőről búcsúzik a magyarországi zsidó közösség.

Legszébb és legmagasztosabb üzenete az ideai civil évnék, hogy immár 150 éve él egyenlő jogokkal a zsidóság e honban. Ez még akkor is igaz, ha tudjuk, hogy volt egy mintegy két és fél évtizedes korszak, mikor e jo-

gokat szűkítették, majd elvették, zsidó életek százezreivel együtt.

E százötven év alatt létrejött és megerősödött, alkotott és értékeket teremtett a vallásához ragaszkodó, de a modern világra nyitott, oda kitekintő és azt egyúttal be is fogadó neológia.

אֵת-הַכֹּל עָשָׂה יְהוָה בְּעֵתוֹ

Mindent szépen cselekedett a maga idejében.

Kialakult egy szociális, oktatási, kulturális háló, melyet az egész országra kiterjedően működtetett és a mai napig működtet a mindenkori Hitközség, viseljen éppen bármilyen nevet (MIOI, MIOK, Mazsihisz).

Milyen fényes, ragyogó világ volt e százötven év! Addig soha nem látott szellemi és fizikai magaslatokba jutott a magyarországi zsidóság. Tudományos munkák és tudósok, zsúfolásig telt templomok és ékes szavú rabbiok, elkötelezett filantrópok és remekműveket alkotó iparosok, sportolók és feltalálók korszaka volt ez. A vézskorszak sem tudta megtörni a hitet, és utána, még a tilalomfák árnyékában is, élt és továbbörökítette az életet a magyarországi zsidóság.

Most itt vagyunk, „annyi balszerencse közt, oly sok vizsály után, megfogyva bár”. Az eltelt esztendőben, még jobban, mint koráb-

(Folytatás a 4. oldalon)

MEGHÍVÓ

2017. szeptember 17-én, vasárnap, délelőtt 9.30 órakor a Rákoskeresztúri temetőnkben (Budapest X., Kozma u. 6.) a mártíremlékműnél, utána az ismeretlen munkaszolgálat emlékművénél gyászmemorialis tartunk mártírhalált halt drága hittestvéreink emlékére.

A kegyeletes ünnepségen Gordon Gábor, az Élet Menete Alapítvány kuratóriumának elnöke köszönti az emlékező közönséget.

Az emlékbeszédet Szerdócz J. Ervin főrabbi tartja.

A kántori funkciót Fekete László főkántor látja el.

A megemlékezésre tisztelettel meghívjuk hittestvéreinket, és megjelenésükre számítunk.

Budapesti Zsidó Hitközség
Chevra Osztálya

ÁCS TAMÁS

Az 5778. zsinagógai év elé

Nemrégiben egy keresztény barátom így szólt hozzám: Úgy tudom, nektek mostanában köszönt be a zsidó újév. Hányadikát is ünneplitek? Én büszkén feleltem, az 5778-at. A válasza ennyi volt: Nem is látszik meg rajtad. Boldog új évet kívánok!

Barátom ezt – gondolom – a humor jegyében mondta, és semmi rosszindulat nem volt a megjegyzésében. E sorok papírra vetésével magam is jókívánságaimat szeretném megfogalmazni, ezért bevallom, hogy úgy érzem, igenis valamennyi, vallását gyakorló, hithű zsidó emberen egyaránt meglátszik a több mint 5000 évünk minden öröme és bánata. A jeruzsále-

(Folytatás a 3. oldalon)

VALLÁSI ROVAT

Jom kippur, a szombatok szombatja

„Szombatok szombatja az nektek, és sanyargasátok lelketeket” – így összegzi a Tóra két különböző helyen is jom kippur napjának törvényét (Mózes 3., 16:31, 23:32). A jom kippurt leszámítva, a „szombatok szombatja” kifejezés csak a szombat és a hetedik (smitá) év kapcsán szerepel a Tórában (és a teljes Biblia szövegében is). Semelyik másik ünnepnél nem áll, itt pedig kétszer is. Továbbá mindkét alkalommal azonnal utána említi, hogy „sanyargassuk” lelkünket. Bölcselnök megmagyarázzák, hogy a „sanyargatás” az ötféle tilalomra vonatkozik: 1. étel, ital fogyasztása, 2. fürdés, 3. test olajjal kenése, 4. bőrcipő viselése, 5. házastársi együttlét (Misna, Jomá 5:1). Ha ezeket megvonjuk a testünkől, azáltal sanyargatódik a testben levő, testet eltető lélek.

Feltűnő, hogy az a két fogalom, amit a Tóra a fenti idézetben egymás mellé állít, éppen a látszólag legellentétebbek: az egyik a szombat, amire a lakoma, öröm, pihenés a jellemző, a másik pedig a gyökeresen más jellegű jom kippuri böjt, és az azzal járó bűnvallomás, bocsánatkérés, testi sanyargatás. Különösen feltűnik az embernek ez olyankor, amikor nemcsak a tórai szöveg elméleti tanulásáról van szó, hanem (mint ahogyan például az idén is) ez a valóság, mivel jom kippur napja ténylegesen is szombatra esik, és ezáltal szokatlanul hosszú időt, majdnem két hetet kell várunk két igazi, hamisítatlan szombati élmény között. Hogyan lehetséges jom kippurt mégis szombatnak, ráadásul a szombatok szombatjának hívni? Mintha még inkább szombati jellege lenne a többi szombatnál!

A zsidó élet törvényeinek, a halachának a fényében létezik egy nagyon egyszerű válasz: jom kippur az egyetlen olyan ünnep, aminek a szombattal megegyezik a munkatartalma. Minden más tórai ünnepen ugyanis szabad főznünk és vinnünk, ahogy írva van (peszách kapcsán): „semmilyen munka ne végeztesse közöttetek, csak amit megessziken minden lélek, csak az egyedül végeztesse szombatokra” (Mózes 2., 12:16). Az ünnephez szorosan hozzátartozik a lakoma és az ahhoz szükséges munkák, ezért ünnepnapon (a szombattal ellentétben) a Tóra megengedi a főzést és a vívét is. Ez az egész logika jom kippurkor nem érvényes, hiszen nem eszünk, így ugyanazok a tilalmak vannak érvényben, mint egy „szokványos” szombati napon. Ezért van az, hogy jom kippurnál erősebben hangsúlyos a szombati jelleg, mint bármelyik másik ünnepen.

Lehetséges azonban egy mélyebb választ is adni ugyanerre a kérdésre, ami kapcsolatban van az egész nagyünnepi hangulatvilág jellegével. A szombatot Bölcselnök úgy hívják, hogy „méen olám hábá”, vagyis olyasmi, mint az eljövendő világ. A Talmud így ír az eljövendő világról: „az eljövendő világban nincsen evés, nincsen ivás, nincsen házastársi együttlét, nincsen kereskedés, nincsen irigykedés, nincsen gyűlölet, nincsen versengés, hanem az igaz emberek ülnek, koronáik a fejükön, és élvezik a Teremtő Jelenlétének fényességét” (Beráchot 17a). Ha igaz az, hogy a szombat egyfajta „ízeltőt” nyújt az eljövendő világból, akkor még inkább igaz ez jom kippurra, mert olyankor valóban nincsen evés, ivás és házastársi együttlét.

Ros hásaná és jom kippur igazi nagy ajándéka az, hogy ilyenkor egy pillanatra kiszállunk a világból. Talán ezért éppen ezek az év első napjai, hogy a külső szemlélő friss felismerésével kezdhesse el munkálkodásunkat az új évben. Ezekben a napokban másként látjuk az életünket, nem vagyunk benne a hétköznapi „mókuskerekében”. Ezért ez a legjobb idő bűneink megbánására, mert belülről nézve az sem világos, hogy egyáltalán mi is a bűnünk, mit is kellene megbánnunk.

Ez a helyzetünk hasonlít ahhoz, amikor az embert utolsó útjára kísérik. A zsidóság misztikus hagyományának mély ismerői úgy tanítják, hogy a test a lélektől ilyenkor fokozatosan válik el: az első lépések során a lélek még nagyon közel van ehhez a világhoz, mindent lát, ami történik a teste körül. Ezt orvosi beszélőkből is tudjuk, amikor olyan műtétekből ébredtek fel az emberek, melynek során létfontosságú szerveket távolítottak el és helyeztek vissza, és a beteg „kívülről nézve” mindent elmesélt az orvosnak, amit elvileg nem is láthatott volna. Amikor a lélek látja, hogy a testét viszik a temetőbe, és már nem tud mit tenni ellene, akkor az nagy fájdalmat okoz neki. Mivel ilyenkor már tisztán látja az evilági jó cselekedetek felbecsülhetetlen értékét, arra vágyik, hogy bárcsak még egy kis dolgot megtehetne, akár csak egy pillanatra visszakaphatná az életet.

Mindez a tisztánlátás jelentős részben abból ered, hogy az ember ilyenkor kívülről látja saját magát. A belső nézőpont az, ami igazán nehezíti a világot, hogy nagy dolgokat csináljunk a világban. Ros hásaná és jom kippur nagy ajándéka az, hogy olyan információkhoz juthatunk hozzá a saját életünkkel kapcsolatban, amihez normális körülmények között előbb meg kellene halnunk, utána pedig feltámadnunk.

Ebből érthető, hogy miért jom kippur a szombatok szombatja. Hiszen a szombat szintén pontosan erről szól: hetente egyszer megállítani a világot, abbahagyni a „pörgést”, és kívülről nézni magunkat. Az embereknek is szükségük van az újratervezésre, ahogyan a navigációs rendszereknek is. De a hetenkénti újratervezés rutinszerűvé, valamivel súlytalanabbá válik. Jom kippur azért a szombatok szombatja, mert egy szombat erejének 52-szeresét tudja magában hordozni. Mivel ritkább, ezáltal emelkedettebbé is lesz, és ezzel magyarázható, hogy a nap programja is másként telik, mint egy szokásos szombaté.

A szombat nyugalma számomra azt jelenti, hogy van idő a nyugodt beszélgetésekre, kimért lakomákra, a Tóra órákon át tartó tanulására, még az egyébként sok munkával terhelt hónapokban is, és ez hordozza magában azt az erőt, amelynek megvilágító hatása van, amely hétről hétre ráébreszt arra, milyen részletét finomíthatnám még az életemnek. Jom kippur nyugalma ezzel szemben teljes egészében a koncentrált imáé. A szertartás szinte az egész napra kiterjed, szokástól függően egy kb. 10 és 100 perc között mozgó szünetet leszámítva. Ebben a helyzetben a türelmetlenség érzése elképzelhetetlen, hiszen az egész nap erre az egy célra áll: az imával egybekötött megtérésre. Nem kell sietnünk sem enni, sem aludni, így még az a minimális feszültség is hiányzik a napból, amit szombatonként megszoktunk.

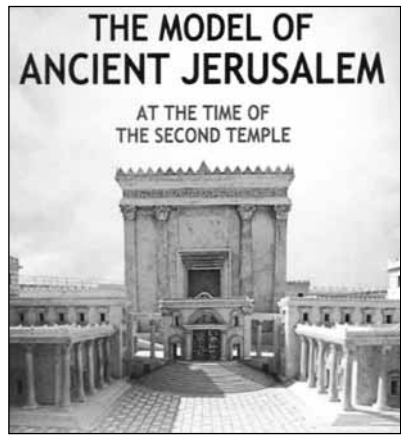
Szántó-Várnagy Binjomin
binjomin.hu

A kimondott szó és a cselekedet hitelessége

(folytatás az 1. oldalról)

precízen határozza meg a részleteket. A sok ezer évvel korábbi szöveg megvilágításra szorult. E tehetséges tanár-ember felismerte a nehézségeket, ezért a szentírás szöveg alapján készített egy makettet. Apró fadarabokból megépítette a „gyülekezet házát”, hogy tanítványai megértsék, pontosan milyen volt a miskán. Így meg tudta mutatni, milyen volt a bejárat, hol volt az oltár, a kézmosó medence, az áldozat helye, hol voltak a kohaniták és hol a leviták. Szemléletessé, élővé tette az ókori szöveget. Korát meghazudtolva vezette be a vizualitást az oktatásba. Közössége biztatására a miskán makettjét elküldte 1871-ben a bécsi világiállításra, ahol aranyérmert nyert. Két évvel később, 1873-ban a londoni világiállításon ismét aranyérmel jutalmazták Grósz Mór, a kiskunhalasi tanító munkáját.

Napjainkban, történelmi katalizmák sora után, ismét régi fényében ragyog a halasi zsinagóga. Nyaranta gyermekszivajjal telik meg a régi épület, s már nemcsak makettekkel, de a legmodernebb technikával tanítják az örök értékű Tant. A hagyomány újjászületik, folytatódik!

A Jeruzsálemi Szentély modellje az Izrael Múzeumban

2. A Jeruzsálemi Izrael Múzeumban nagy átalakításokat végeztek a közelmúltban. A múzeum központjában sok száz ember többéves munkájának eredményeképpen megalkották az ókori Jeruzsálem makettjét, mely immár állandó kiállításként látható.

A maketten felülnézetből tekinthető meg az ókori Jeruzsálem úgy, ahogy Heródes idejében állt. Ott látható Heródes palotája, mellette a Hippodrom, amellel a színház, s nem messze tőle a Szentély, a zsidóság legszentebb he-

lye, melyből megmaradt a mai napig a Kotel Hámárávi, a Sírátófal. Ahogy az Izrael Múzeumban a makett jobb áttekintését szolgáló hídon álltam, eszembe jutott Grósz Mór, akiről azonban senki nem hallott Jeruzsálemben. De a Szentély eszménye tovább él. Nagyvárosokban, kis közösségekben és az emberi szívekben.

3. A zsinagógát héberül három névvel illetjük:

bét hámidrás, tanház,
bét hákneszet, a gyülekezés háza,
bét háfilá, az imádság háza.

A zsinagógáknak ez volt és ez ma is, a 21. században, e változó és felgyorsult, zaklatott, eseményekkel terhelt korban a feladata.

A zsinagóga mindig legyen bét hámidrás, a tanítás háza. Péntek este vagy szombaton, hétköznapiokon, nagyünnepinken, zárándokünnepinken vagy jom háacmáutor, mindig várjuk a tanítás szavát a zsinagógában.

A zsinagóga második küldetése, hogy legyen bét hákneszet, fogja össze a közösséget. Természetesen rabbi, világi vezetők mindannyian mondjuk: gyertek a templomba, hiszen a zsinagóga épülete a maga összességében, szimbolikus tartalmában és valójában állandóan invitál. Van, aki meghallgatja, van, aki nem. Aki rendszeresen jön és az is, aki alkalmanként tér be Isten házába. A zsinagóga kapuja mindig nyitva áll, mindig hív, hogy közösséget formáljon, hogy segítse a zsidó öntudatot, mutassa az összetartozás erejét, az egymás iránti felelősséget. A közösségnek formáló ereje van. Összetartó ereje. A zsinagóga összegyűjti a népet örömben és bánatban.

Bánatban: például 1686-ban, amikor Lotaringiai Károly serege elfoglalta egész Budát, és több tucat szefárd zsidót felkoncoltak a mai Tánccsics Mihály utcai középkori zsinagógában. Ott rejtőztek földi maradványai a templom aljzatán, majd sok száz évvel később, 1965-ben, elhozták e meggyilkolt zsidók csontjait, és eltemették a Kozma utcai temetőben, a mártírelmékmű háta mögött. Emlékszem a megrendült arcokra, amint együtt mondták a több száz éves csontok felett a Kádís imát.

És a zsinagóga legyen bét hákneszet, a gyülekezés háza az örömben. Amikor esküvőt vagy bár micvát tartunk, vagy névadás idején, amikor új embert fogadunk be a közösségbe, és amikor imádkozunk az Örökkévalóhoz. Még akkor is így van ez, ha a zsi-

A budai szír-szefárd zsinagóga (1686) mártírjainak sírköfelirata a rákoskeresztúri zsidó temetőben

dók egy része ma már nem tud héberül olvasni. Okolhatjuk ezért az elmúlt száz év történelmét.

Bét háfilá, az imádság háza. Egy régi legenda azt a kérdést veti fel, hogy milyen nyelven lehet imádkozni. A hagyomány szerint minden nyelven, hiszen Isten „minden nyelvet ért”. A Mindenható nemcsak a szavak nyelvét érti, hanem a gondolatokét, az érzelmekét is. Sámuel I. könyvének első fejezetében olvassuk Hánáról, hogy amikor imádkozott: „hangja nem hallatszott, csak az ajkai mozogtak”. Az Örökkévaló ezt is meghallotta!

Ros hásanákor, a zsidó újévkor a zsidó ember nem mulat, hanem imádkozik, és önmagába száll. Önkormányt, önvizsgálatot tart. Mit tett jól, vagy mit kevésbé?

Mit kellene másképpen tenni az elkövetkezendő időben?

Előttünk az építkezés ereje és az újjáépítés lehetősége, a folytatatlanság kihívása!

Atyánk, Királyunk! Ávinu Málkenu!

Hallgasd meg fohászunkat! Szálljon a közösség imádsága egészségért, békességért és nyugalomért!

Mindenható Istenünk, adj a betegnek egészséget, az elesettnek segítséget, a rászorulónak támaszt! Add meg nekünk, hogy segíthessünk!

Add meg nekünk a lélek és a fizikum biztonságát, hogy ne legyen rossz szavak asszociációja, amely hit-testvéreink egy részét felkavarja, megriaszítja!

Annak reményében, hogy az Úristen meghallgatja fohászainkat: **sáná tová tikátévu**, békés, áldott, örömmel és békességgel teli új esztendő kívánok valamennyiőtöknek.

Itt van az ősz, itt van újra...

(folytatás az 1. oldalról)

számunkra, nincs olyan vendégünk, akinek a látogatása az óvodásoknál megtisztelőbb volna. Ugyancsak kisgyerekeknek – tradícióinkkal összhangban – idén úszótanfolyamokat szerveztünk. Közösségeinkben nyáron napközis táborokkal, Kiskunhalason bentlakásos nyári táborral próbáltuk a fiatal zsidó családokat segíteni, a legifjabbaknak hagyományainkban való elmélyülést ajánlani.

De nem felejtettük el a határon túli magyar zsidó közösségeket sem. Kárpátalján zajos sikerrel zárult legutóbbi fesztiválunk, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen pedig közös konferenciát rendeztünk a vajdasági magyar felsőoktatás megerősítéséről. Sinkó Ervin zsidó íróról, halála 50. évfordulóján. Ezeket a programokat a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jövőre is szeretnénk folytatni.

Közben a tudományos együttműködések mellett a zsidó közösségen túlmutató társadalmi felelősségvállaláshoz is találtunk új partnereket: Gilvánfán, az ország egyik legszegényebb településén működő tanodával jó kapcsolatot építettünk ki, s az ORZSE hallgatói rendszeresen és elmélyülten dolgoznak a helyi, főleg roma közösség tagjaival.

Sikerresnek bizonyult a bölcsészegyetem hallgatói részére kiírt tudományos pályázatunk – ami a neo-

lóg közösség nyitottságát jelzi a társadalom felé.

A Mazsihisz turisztikai tevékenysége megújult. Transzparenciája és eredményessége jelentősen nőtt, a polgári esztendő végén pozitív megelégedéssel számolunk.

Az év elején leeggett a zuglói kile zsinagógája. Egy szomorú sorscsapás, ami ugyanakkor a szolidaritás motorjává válhatott. A budapesti körzetek azonnal a Thököly útiak segítségére siettek, pénzzel, hellyel, tóratekerccsel adtak önzetlen segítséget a bajbajutottaknak. A hír egészen Amerikáig eljutott. Két új tórat kaptak a zuglóiak, mindkettőt konzervatív amerikai zsidó közösségektől. A templom felújításához szükséges összeget pedig a magyar miniszterelnök személyes ígéretét követően kormányhatározatban megerősítve biztosították részünkre. Felelősséggel lehet mondani, az új zsinagógai esztendőben a korábbinál szebb, funkcióiban bővebb épületet kapnak vissza a zuglóiak.

Kommunikációnk érezhetően sokat változott. Tudatosabb lett, s közben a változó médiaviszonyok között is sikerült új felületekhez jutnunk. Rabbijaink, intézményvezetőink blogot vezetnek a Magyar Narancs oldalán, Radnóti Zoltán a Rabbitegyetem elnökeként rendszeresen közéleti tematikájú írásokkal segíti a tájékozódást. A Mazsihisz világi vezetőjének többnyire a HVG bizto-

sít teret megszólalásra, és gyakran a közéleti tévécsatornák is kíváncsiak véleményünkre. Frölich Róbert országos főrabbi, valamint Kiss Henriett alelnök asszony rendszeresen képviseli a zsidó közösséget a nyilvánosságban. Fontos, hogy híradásaink mindig valós és nem a médiának szánt virtuális eseményekről vagy folyamatokról szóljanak. Mi erre odafigyelünk!

Eredményeink számosak, de senkinek nem kell aggódnia, maradt feladat elég az elkövetkezendő vallási évről. A három nagy zsinagóga közül a káprázatos szegedinek a külső felújítása befejeződött, a Rumbach utcai és a miskolci templom renoválása azonban még előttünk áll.

Intézményeinknél komoly energiaracionalizálási programok indultak, de szakmai működésükben is jelentős változások lesznek.

Husz kemény év után az ORZSE-t vezető Schöner Alfréd rektor leköszön az intézmény éléről, rabbiaként és tanítóiaként azonban továbbra is aktív marad. Köszönet munkájáért. Jelentékeny korszak zárul most le, Scheiber, Schweitzer, Schöner nevével fémjelvezve.

Az óvodánkba járók létszámát illetően előre kell lépni, ehhez talán pedagógiai programját is újra kell gondolni.

A Szeretetkórház reményeink szerint egy rendkívüli fejlesztés előtt

(Folytatás a 4. oldalon)

Bemutatjuk a rabbikat: Totha Péter Joel

A jelenlétünkkel demonstráljuk, hogy hazánkban valaha nagy lélekszámú zsidóság élt, és közülük sokan szolgáltak a magyar hadseregben. A munkánkkal megismerjük azoknak a zsidó katonáknak az emlékét, akik a hazájukért az életüket adták – mondja a rabbijainkat bemutató sorozatunk interjúalánya, Totha Péter Joel, aki 2009 óta szolgál tábori rabbi-ként, 2012 óta pedig a Magyar Honvédség vezető tábori rabbi-ja, majd főrabbi-ja.

– *Hogyan lesz az ember a Magyar Honvédség vezető tábori rabbi-ja? Gyerekkorától kezdve rabbinak készült?*

– Nem, gyerekkoromban meg sem fordult a fejemben, hogy rabbi legyek. Kaposváron születtem 1970-ben, egy átlagos, hétköznapi családban, a szüleim egyáltalán nem voltak vallásosak, beletagozódtak az akkori magyar társadalomba, így otthon ez nem is volt téma. Csak jóval később, amikor Miskolcon tanul-

tam tovább, érintett meg először igazán a zsidóság, akkor kezdtem el péntekenként és hétköznap kora reggelként járni a zsinagógába. Ezután döntöttem úgy, hogy jelentkezem a pesti rabbiképzőbe judaisztika tanári szakra. A felvételin kérte meg tőlem Schönér Alfréd professzor úr, hogy folytassam-e rabbinatulmányokat. Nagyon meglepődtem, mert tanár szerettem volna lenni. Azonban fölvettem rabbi szakra is, a nulladik évfolyamra – afféle alapozó képzésre –, méghozzá azzal a lehetőséggel, hogy ha akarok, a következő évtől átmehetek a tanári szakra. Az 1997/98-as tanévben kezdtem a rabbi szakot, s ottragadtam, mert nagyon érdekelt bizonyos tárgyak, és nagyon jó volt a társaság is, úgyhogy maradtam, és nem bántam meg.

– *1970-ben született, ezek szerint még volt sorkatona?*

– Igen, a gimnázium után rögtön elvittek katonának, és tízennyolc hónapot töltöttem a határőrségnél. Nagyon fura volt, hogy 1989 májusában mi még a szocializmusban tettünk esküt a népköztársaságra, s habár időközben megváltozott körülöttünk a rendszer, az új köztársaságra elfelejtettek minket fölésketni. Egyébként jó dolgom volt a seregben, utlévelő voltam az akkori jugoszláv határon, ami nagyon elit beosztásnak számított.

– *Akkor még nem volt tábori lelkesítő szolgálat a magyar hadseregben, hiszen ezt 1994-ben vezették be. A katonatársak körében lett volna rá igény?*

– Nem, a katonaságnál akkoriban szóba sem kerültek vallási és egyházi témák. Különben is, akkoriban forrongott Kelet-Európa, nálunk rendszerváltás volt, Romániában forradalom, majd Magyarországon taxisblokádi – szóval mindenről szó volt a seregben, de vallási dolgokról nem. A zsidóság sem volt téma a laktanyában.

– *Ez ma is így van?*

– Nézze, tradicionálisan vallásos zsidóval nem nagyon találkozok az ember a seregben. Ennek több oka is van, most erre nem térnék ki. Nem az a fontos a munkánknál, hogy hány zsidó van a seregben, hanem az, hogy a keresztény tábori lelkesítők mellett mi is jelen vagyunk. Szerintem nagyon jó döntés volt a tábori rabbinátus fölállítása 1994-ben, mert beszélünk kell a lelki gondozás fontosságáról. Az új típusú haderőben az a legfontosabb szerepünk, hogy választ adjunk a katonák kérdéseire, méghozzá a vallási hovatartozásuktól függetlenül. Vannak olyan katonák, akik egyes vallási kérdésekben kíváncsiak a zsidó teológia válaszaira. S ne feledkezzünk meg a reprezentatív feladatokról sem, hiszen számos megemlékezésen ott vagyunk, emlékbeszédet és imát mondunk a zsidóság képviselőiben. A jelenlétünkkel demonstráljuk, hogy ebben az országban valaha nagy lélekszámú zsidóság élt, és közülük sokan szolgáltak a magyar hadseregben. A munkánkkal megismerjük azoknak a zsidó katonáknak az emlékét, akik a hazájukért az életüket adták.

– *Az elődje, Fröhlich Róbert országos főrabbi dandártábornoki rangban szolgált. Ön milyen rangban van?*

– Nincs katonai rangom, én közalkalmazotti státuszban vagyok. Robinak sokat köszönhetek, hiszen annak idején ő vett ide maga mellé, ma is vannak olyan katonai kérdések, amikről vele konzultálok. Nagyra tartom a tudását, az ő nyugdíjba vonulása után kerültem a helyére, most már hetedik éve.

– *Úgy tudom, ön alijázott Izraelbe. Mi vonzotta leginkább, és ha már alijázott, miért jött haza?*

– Rabbiképzős voltam még, amikor kimentem egy évre Jeruzsálembe tanulni. Nagyon jól éreztem magam ott, amerikai zsidók között voltam, s nagyon tetszett az optimizmusuk, a lelkesedésük, a dinamizmusuk. Izraelben otthon éreztem magam. Megkaptam az állampolgárságot, előkészületeket tettem a tartós letelepedésre, de családi okok miatt vissza kellett jönnöm: édesapám időközben megözvegyült, és mellette volt a helyem.

– *A rabbiképző befejezése után a Páva utcai zsinagógába került...*

– Valóban, rövidesen a Páva utcai zsinagóga rabbi-ja lettem, 2015-ig voltam ott. Büszkén mondhatom, hogy a működésem alatt stabil templomba járó közösség alakult ki, ahol nem voltak minjénproblémák. Ezután vállaltam el Győrben a rabbinikus teendőket, ahol nagy szeretetet kapok a közösségtől. Közben a vallási felügyelet nélkül maradt dél-pesti körzetben nyújtok segítséget. Nagyon kedves emberekkel találkozhatok mind Győrben, mind Dél-Pesten.

– *Mit csinál a szabadidejében?*

– Rengeteget olvasok, de nem csak szépirodalmat, merthogy nagyon kedvelem a krimi és a sci-fi is. Van olyan időszak, amikor csak krimi veszek az kezembe, máskor meg csak klasszikusokat, nagyon szeretem az orosz elbeszélőket, például Ljudmila Ulickaja könyveit. Ami az olvasás mellett újabbban a kedvenc időtöltésem, az a séta. Szeretem egy padon ülve érezni a természet nyugalalmát. Ez mindig kikapcsol, talán azért, mert van benne jó adag isteni derű.

Kácsor Zsolt / mazihsz.hu

45 ÉVE

Mészárlás Münchenben

45 évvel ezelőtt, 1972. szeptember 5-én, egy keddi napon, hajnali négy óra körül a Fekete Szeptember nevű palesztin terrorszervezet nyolcfős kommandója átugorja a müncheni olimpiai falu alig 180 centis kerítését. Egy nevenségesen egyszerű pótkulcs segítségével háborítatlanul behatolnak a Conollystrasse 31. szám alatti apartmanházba, ahol tüsszul ejtenek tizenegy izraeli olimpikont, akik a bajor fővárosban megrendezett játékokra érkeztek. Két, határozottabban ellenálló tüsszul már a helyszínen agyonlőttek. Elkezdődik a müncheni tüsszudráma.

A hatóságokat azok a sportolók értesítik, akiknek az utolsó pillanatokban sikerült elmenekülniük. A bajor rendőrség körülzárja a helyszínt, de – enyhén szólva – nincs a helyzet magaslatán. Német fegyveres testületről sok rosszat leírtak már az elmúlt nyolcvan évben (sokszor teljesen indokoltan), de azt, hogy tehetetlen, rosszul megszervezett, kaotikus tetteszóság jellemezte volna őket – nos, ezt akkor is rögzíteni kell, ha azóta a felelősök egy része halott, másik része pedig legszívesebben kitörölné annak a 20 órának a történéseit nemcsak a saját, hanem az egész emberiség emlékezetéből.

Reggel fél hatkor a palesztinok írásban közlik feltételeiket: összesen 241 elv- és harcstársuk azonnali szabadon bocsátását követelik, akiket izraeli és német börtönökben tartanak fogva. Közöttük van Ulrike Meinhof és Andreas Baader is, akik alig pár hónapja ülnek a stuttgarti Stammheim Fegyházban. Bonn (azaz Willy Brandt) közvetlenül és soron kívül Tel-Avivhoz (vagyis Golda Meirhez) fordul, ahonnan hat percen belül (!) megérkezik a válasz. Ennek két, egymáshoz szervesen kapcsolódó része van, egy nagyon rövid és egy simán rövid: Izrael NEM tárgyal terroristákkal.

A zsidó állam – német beleegyezéssel – haladéktalanul Münchenbe küldi „a haladéktalan problémák legrövidebb időn belüli megoldására specializálódott szakembereit”. Csak egy bölintés kell, s a „szakemberek kis csoportja” kilenc órára a bajor fővárosban lehet.

Remélem, a „szakemberek kis csoportja” szókapcsolat senkit nem tévesztett meg: egy diplomáciai jegyzékben mégsem lehet a Terminátor precizitásával, a Predátor könyörtelenségével, Mucius Scaevola elhivatottságával, továbbá a kor legkorszerűbb gyilkoló szerkezeteivel felruházott kommandóról beszélni. Golda

Meir pedig igazi államfér... izé, állami vezetőhöz méltóan cselekedett, akiknek cipőfűzőjéhez utódaik csak nagy-nagy igyekezettel tudnának felérni.

Brandt az órájára néz: reggel hat óra van. Röviden konzultál szövetségi belügyminiszterével, Hans-Dietrich Genscherrel, aki határozottan megrázza fejét, kidüleszti mellkasát, és azt mondja: a kiválóan felkészült német rendőrség egyedül is képes megoldani a tüssz helyzetet. Ez a kiválóan felkészült német rendőrség mellesleg órákon keresztül gyözködi a palesztinokat, hogy nevezik meg azt az összeget, amennyiért cserébe elengedik a tüsszöket. A racionális gondolkodású germánok annyira nem értik, hogy erre az arabok miért nem hajlandóak, hogy eleinte a tolmácsok hiányos nyelvtudására fogták a kútba esett alkut.

Időközben (a helyszíni hatóságok egyetlen hatékony és eredményes tagjaként) a tüssztárgyaló pszichológus kétszer is rá tudja beszélni a terroristákat, hogy módosítsanak az általuk megszabott határidőn: az eredeti 09.00 óra helyett először 12.00-re, majd (egykes arab államok, például Egyiptom közreműködésével) 17.00-re tolják a követelés teljesítésének időpontját. Az egész hercehurca alatt a palesztinok a helyszíni közvetítést adó tévében pontosan látják, hogy a környék háztetőin mesterlövészek bukkannak fel. Ultimátumukon a legjobban a müncheni rendőrfőnök lepődik meg, és nem érti, hogy ki az áruló a rendőrök között...

A német rendőrség végül beleegyezik, hogy a terroristák (akikről végig azt hitték, hogy csak öten vannak) a kilenc, még életben levő tüsszszal, két helikopterrel és négy német pilótával az egyik közeli katonai repülőtérre távozzanak, ahol – úgymond – az a repülőgép várja őket, amellyel egy meg nem nevezett arab országba repülhetnek.

A helikopterek 22.30 körül megérkeznek a fürstentfeldbrucki reptérre, ahol (ha egyáltalán még lehet) a ballé-

pések sokasodnak, a katasztrófa mélyül, a káosz kiteljesedik. A szinte találmorra kiválasztott és a tetőre felkúldott öt rendőr (akik mesterlövészpuskát kaptak ugyan, de komolyabb kiképzéssel nem rendelkeztek) elképedve veszi tudomásul, hogy tűzparancsuk van, noha közöttük rádiókapcsolat nem volt, éjjellátó készülékkel, védősissakkal és speciális lövedékkálló mellényvel sem látták el őket.

Az összevissza lövöldözés (a helyszínen megfigyelői státusszal rendelkező Moszad-főnök, Cvi Zamir elképedt pillantásaitól kísérvé, aki biztosan kitépte volna az összes hajszálát, ha lett volna neki olyan felesleges) közel egy órán át (!) tart. A késve, 28 kilométerről érkező, páncélozott járművekből álló erősítés például forgalmi dugó-

Münchenben a közelmúltban avatták fel a meggyilkolt izraeli sportolók emlékművét.

ba keveredik, s a gépkocsivezetők nem vállalják, hogy közlekedésrendszeti korlátot áttörve, előzetes utasítás nélkül rövidítsenek az útvonalon... Hja kérem, a normakövetés nagyon fontos egy német rendőr életében.

Amikor a terroristák látják, hogy nincs esélyük, kézigránátot dobnak a még mindig a helikopterekben ülő tüsszök közé, majd Kalasnyikovjaikkal vetnek véget a kilenc izraeli sportoló (és egy német rendőr) életének, miatt a németek valódi zárótűzet zúdítanak a helikopterekre. Nem vagyok terrorteljesítő szakértő, de annyi tőltennyel, amennyit a bajorok hiábavalóan elpuffogtattak, a zsidók egy hétig tartani tudták volna Jeruzsálemet a hatnapos háborúban.

A lassan túlerőbe kerülő rendőrség végül öt palesztint agyonlő, hármat elfognak. A három foglyul ejtett terroristát később a nyugatnémet hatóságok elengedték, egy Lufthansa-gép eltérítését követő alku eredményeként. Kettőt közülük a Moszad és a hadsereg közös egysége, egy sajeret kutatót fel, és a titkosszolgálat kommandója, a kidon végezte ki a mézár-lást követő hajtvadászat során, további nyolc olyan terroristával együtt, akiknek közül volt a merénylőtehez.

Erről a komplex műveletről szól a magyar származású kanadai újságíró, George Jonas dokumentarista igényességgel megírt könyve, a Megtorlás. Minden érdeklődőnek ajánlom szíves figyelmébe, még akkor is, ha időről időre akadnak fanyalgók, helyesbítő és kételkedők, akik szerint nem úgy, nem akkor és nem azokkal történtek a dolgok, mint ahogyan azt Jonas leírja. Spielberg kapcsolódó filmjét (München) nem láttam, nem tudok nyilatkozni róla, de talán majd a kommentelők megteszik.

Az események tényleg alapjaiban rázták meg az egész világ közvéleményét, különösen az olimpiai mozgalmat. Az illetékesek órákon keresztül tanakodtak, hogy mi a célszerűbb, illendőbb, ízlésesebb, korrektebb: megszakítani a játékokat vagy folytatni. Ha folytatni, akkor milyen formában?

„A játékoknak folytatódniuk kell! Nem engedhetjük meg, hogy egy maroknyi terrorista megsemmisítse a nemzetközi együttműködés és jó szándék eme alapkövét” – jelentette ki másnap Avery Brundage, a NOB akkori elnöke. És a játékok folytatód-tak, a pénzárgepek pedig csilingeltek, noha csak egy év múlva jelent meg a Dark Side of the Moon, rajta a halhatatlan Money című számmal, ami – rossz nyelvek szerint – azóta is a Nemzetközi Olimpiai Bizottság nem hivatalos himnusza.

Tóth Tibor / fmc.hu

Az 5778. zsinagógái év elé

(folytatás az 1. oldalról)

mi Szentély lerombolásától a sivatagi vándorlás kínjain keresztül a szétszórásban megélt pogromokon át Auschwitz pokláig belénk ködölődött az egész zsidó történelem.

Ilyenkor, az új esztendő közeledtével, még a nem vallásos zsidók is tudják, hogy ros hásaná és jom kippur napjait szokás Félelmetes Napoknak nevezni. A zsidó ember mindent megtesz annak érdekében, hogy testileg és lelkileg megfelelően felkészülten várja a sófár hangjára beköszöntő újévet és az azt követő bűnbánó napot, amikor azert fohászkodik, hogy saját és hozzátartozói nevei frattassanak be az Élet Könyvébe, és jó pecsét legyen rajtuk. Kevesen mondhatják magukról, hogy előző évi cselekedeteikből nincs mit megbánni, és alig akad olyan, aki valamely embertársát az elmúlt esztendőben ne bántotta volna meg. Van mit megfogadunk, mit s miért fogunk jobban cselekedni a jövőben, és biztosan van miért bocsánatot kérnünk. Ehhez azonban át kell tekinteni az elmúlt esztendő történéseit, és végig kell gondolni azokat a kihívásokat, amelyek a jövő évben előttünk állnak.

Ahhoz, hogy Kelet-Közép-Európa legnagyobb zsidó közössége – és főleg annak vallását gyakorló része – megélhessé zsidóságát, mindannyiunknak több is jobb munkát kell végeznünk. Ez akkor teljesül, ha (néha bizony erős ellenszélben, de) minél magasabb színvonalon tudjuk biztosítani a családok gyermekeinek zsidó szellemű óvodai, iskolai

ellátását, nevelését, mivel így válhatnak a többségi magyar társadalom hasznos tagjává. Ha továbbra is gondoskodunk idős, beteg, rászoruló hitestvéreinkről. Ha egyre szűkülő anyagi lehetőségeink ellenére mindent megteszünk azért, hogy büszké lehessünk újjáépített zsinagógáinkra, hogy hívó magyar zsidó gyerekeket, fiatalokat bocsássanak ki tanintézményeink, hogy évente nemzetközi rangú művészeti fesztiválon mutathassuk be a mai sokszínű, mindenre nyitott magyarországi zsidóságot.

Bízunk kell magunkban, és bízunk kell egymásban. Ehhez nekünk, világi vezetőknek alapvető kötelességünk hozzájárulni, nemcsak hitéleti szolgáltatások biztosításával, hanem jelentős és következetes érdekvédelemmel, amelynek egyik fontos eszköze az egész zsidó életet átfogó közösségi háló építése. A világi funkcióknál vonzó programokkal, a hitéletben pedig fiatal, karizmatikus rabbi vonzerejével vissza kell nyernünk a fiatalság érdeklődését.

A Budapesti Zsidó Hitközség továbbra is mindent megtesz azért, hogy terjedjen a világban nemzetközi hírnök, hogy itthon a zsidó hagyományokra épülő, nemzedékről nemzedékre átörökített életérzésünk sugallja azt: legyen jó végre Magyarországon zsidónak lenni!

Ezúton kívánok valamennyi hitestvérünknek szép és gazdag ünnepeket, jom kippurkor könnyű bűjtőt, és ahogy több ezer éve mindenütt, ahol zsidók élnek, az ősi szavakkal: **Sono tajvo tikoszevu.**

Átadták a felújított szegedi zsinagógát

Átadták a felújított szegedi zsinagógát, a 114 éves épület külső rekonstrukciójához szükséges 950 millió forintot a kormány biztosította – közölte az MTI.

Heisler András, a Mázsizis elnöke hangsúlyozta, sikerült a magyar zsidó történelem egy szakrális gyöngyszemét eredeti szépségében helyreállítani. Az épület a magyar szecesszió remeke, Európa egyik legszebb zsinagógája – mondta az elnök, aki reményét fejezte ki, hogy hamarosan a belső felújítás is elkezdődhet.

Botka László (MSZP) polgármester beszédében emlékeztetett arra, hogy 236 éve kapott letelepedési engedélyt az első zsidó ember Szegeden. Néhány év alatt erős zsidó közösség alakult ki a városban, amely meghatározó hatással volt az iparosodásra, a kereskedelem fejlődésére, a polgárosodásra, az árvíz utáni újjáépítésre. Értéket adtak a városnak és az utókornak, Szeged általuk is lett az, ami – tette hozzá.

Szeged nem felejtette el, mivel tartozik egykori zsidó polgárainak és mai utódaiknak – mondta a polgármester.

B. Nagy László (Fidesz) országgyűlési képviselő kifejtette, a kormánytámogatással megvalósult mintegy egy-

Heisler András és Lednitzky András

Fotó: Rosta Tibor

milliárd forintos rekonstrukció Magyarországon szinte egyedülálló, hiszen a rendelkezésre álló forrásból az eredetileg tervezettnél nagyobb munka valósulhatott meg.

A Csongrád megye fejlesztési biztosi posztját betöltő politikus közölte, támogatja az 1300 ember befogadására alkalmas, kiváló akusztikájú egy-

házi épület 1,2 milliárd forintra becsült költségű belső megújítását.

Joszef Amrani, Izrael Állam budapesti nagykövete szerint a szegedi zsinagóga nemcsak a zsidó közösség értéke, hanem az egész magyar építészeti és kultúra számára kiemelt jelentőségű.

„Az igazi épületeknek, ahogy az embereknek is, lelkük van, ezt ápolni kell” – mondta a diplomata, aki szintén a templom belső rekonstrukciójának fontosságát hangsúlyozta.

A szegedi hitközség elnöke, Lednitzky András elmondta, a külső rekonstrukció első lépéseként a Szegedi Zsinagógaért Alapítvány 50 millió forintos támogatásával a két tornyot újították fel. Ezt követően a kormány 950 millió forint támogatást biztosított a beruházásra.

A csaknem egy éve elkezdődött munkálatok során helyreállították a kupolás tornyos szerkezetű épület tetőszerkezetét, a külső homlokzatot, a kerítést, elvégezték a bádogosmunkákat, megszüntették az ólomüveg ablakok és ajtók, a tornyokba kerültek a szociális helyiségek. A felújítás részeként helyreállítják a zsinagóga bibliai növényeket bemutató kertjét is – sorolta.

A szegedi Új Zsinagóga Löw Immanuel rabbi irányításával, Baumhorn Lipót tervei alapján készült el 1903-ban. A monumentális, 48,5 méter magas, mór-szecessziós stílusú épület Európa negyedik, Magyarország második legnagyobb zsinagógája. Az üvegkupola és a zsidó ünnepeket bemutató ólomüveg ablakok Róth Miksa alkotásai.

Itt van az ősz, itt van újra...

(folytatás a 2. oldalról)

áll. Álminkban gerontológiai központtá szeretnénk fejleszteni – ami jelentős kormánytámogatás nélkül elképzelhetetlen. De van remény!

Közben adások maradtunk saját magunk előtt a neológia pozicionálásával, nem tudtuk rendezni az ortodoxiával kapcsolatos elszámolási feszültségeket, szervezetünk működését hatáskörök delegálásával fel kell gyorsítani, javítanunk szükséges a belső kommunikációnkat, tisztánunk a többi zsidó felekezethez fűződő viszonyunkat.

Több segítséget kell nyújtanunk vidéki közösségeinknek, meg kell oldanunk a rendezetlen „rab-bikérdéseket”, s meg kell tanulnunk ösztint szembenézni saját problémáinkkal, gyengeségeinkkel. Talán ez utóbbi lesz a legnehezebb!

Az ideai zsinagógai esztendő a durvaságot, méltatlanságot kerülő konfliktusvállalás éve volt, ugyanakkor ezzel párhuzamosan a kooperáció és a közösségszervezés. Gyakran gyötrődünk kellett, mit válasszunk. Megalázkodással ingyengjuttatásokat, vagy büszke tartással rendelkező zsidó közösséget, annak esetleges társadalmi következményeivel együtt. Talán ez utóbbi a nehezebb út, stratégiánkat mégis e mentén építjük. De csak

Sono tajvó tikoszévu 5778

(folytatás a 1. oldalról)

ban, Szküllák és Kharübdiszek között halad a magyarországi tradicionális zsidóság viharvert bárkája. Tudnunk kell, együtt utazunk rajta. A hajó sorsa a mi sorsunk. Vigyáznunk kell a hajóra, épsége az életünket jelenti.

A pillanatokban, mikor vizsgáljuk önmagunkat, rádöbbenünk, mily kevés, mit eleink életünknek is fontosabb hitéről, vallásáról tudunk. Nekünk magunknak is kevés jutott, s ha legalább ezt a csekély tudást nem adjuk tovább, unokáinknak már semmi sem jut. Akkor már nem lesz hajó, mely kifuthatna a nyílt vizekre.

Mikor beköszönt az év, fogadjuk a templomban vagy otthon, ez legyen az erény, melyet magunknak ígérünk: zsidó unokáink lesznek, hittel, tudással, bölcsességgel felvértezve!

akkor tudunk igazán a saját lábunkra állni, akkor lesz igazán a Hitközség mindannyiunké, ha részt veszünk munkájában, segítjük fenntartását, s közösen vállalunk felelősséget érte.

Minél inkább tudunk magunkról gondoskodni, annál kevésbé függünk környezetünkötől, és annál erősebben képviselhetjük érdekeinket. Hosszú távon ez is a jövő záloga. Annyi bizonyos, a következő év sem lesz könnyebb. Ha lesz elég tartásunk, akkor nem veszhetünk el. Mindenesetre lesz miért imádkoznunk az Örökkévalóhoz, adjon erőt nekünk helytállni.

Közeleg az Ítélet Napja. Készüljünk fel, térjünk meg, imádkozunk, és bízunk az Örökkévaló kegyelmében. Tisztelt Hittestvéreim! Ezúton kívánok Önöknek és szereteteiknek minden jót az 5778-as zsinagógai esztendőre soha el nem évülő ősi szavainkkal: **Sono tajvó tikoszévu.**

Százötven éves a magyar zsidóság emancipációja

Konferencia Budapesten

Százötven éve fogadta el a magyar zsidóság politikai és polgári emancipációjáról szóló törvényt az Országgyűlés, és 140 éve kezdte meg működését a rabbiképző intézet Budapesten. Ebből az alkalomból kétnapos konferenciát rendeztek a fővárosban – írja az MTI.

Frölich Róbert országos főrabbi megnyitóbeszédében hangsúlyozta: a 150 éve elfogadott törvény megnyitotta az utat a magyarországi zsidóság társadalmi beilleszkedése felé.

Ennek eredményeképpen a zsidó művészet, tudomány és kultúra hangsúlyosan szerepel Magyarország történetében, amivel egyszerre szolgálják az ország és a magyarországi zsidóság javát – hangsúlyozta a főrabbi. Úgy vélekedett: egy nemzet akkor tudja beteljesíteni küldetését, akkor tud nagyra válni, ha magába olvasztja különböző kultúrákat és szellemi irányzatokat.

A konferencián a többi között azt akarják számba venni, hogy a magyar zsidóság mivel járult hozzá Magyarország fejlődéséhez – mondta a főrabbi.

Schweitzer Gábor judaista úgy fogalmazott előadásában, hogy az emancipáció hozzájárult a rabbiképző

megalapításához, a rabbiképző pedig az emancipáció kiteljesítéséhez.

A kérdés a reformkortól kezdve megoldásra várt, végül a kiegyezés után tűzte napirendjére az Országgyűlés. A törvény csupán két szakaszból állt: az első a keresztényekkel megegyező polgári és politikai jogokat biztosított a zsidóságnak, a második pedig hatályon kívül helyezett minden ezzel ellentétes jogszabályt.

A törvény kihirdetése után ország-szerte hálaadó istentiszteleteket tartottak a zsinagógákban, és arra szólították fel a híveket, hogy forrjanak egybe a nemzettel, az egy föld, egy alkotmány, egy haza jegyében – mondta a judaista.

A jogszabály nyomán Wahrman Mór személyében – Budapest-Erzsébetváros képviselőjében – 1869-ben került be az első zsidó származású honatya az Országgyűlésbe. Ugyanakkor a zsidó vallás bevett felekezetté nyilvánítása csak 1895-ben valósult meg; a késedelem legfőbb oka a mintegy ötszáz hitközség központi szervezetének hiánya volt – tette hozzá a szakértő.

A továbbiakban arról szólt, hogy már a reformkortól igény jelentkezett egy rabbiképző intézet alapítására, a

A képes krónikás

Napjaink egyik legjelentősebb fotóművésze, a hazai zsidóság mindennapjait és ünnepeit több mint ötven éve fényképező Villányi András a producere annak a Régi kántordallamok című filmnek, amelynek premierje a közelmúltban volt a Spinoza-házban. A művésszel ebből az alkalomból beszélgettünk.

A Spinoza-ház honlapján olvasható ismertető szerint a Régi kántordallamok című alkotásban két főkántor mesél a zsidó közösségek életéről: Kardos Péter főkántor, főrabbi többek között a rabbiszeminárium 1956 utáni történetét mondja el, míg az idén januárban elhunyt Tóth Emil főkántor a zsidó dallamok eredetéről, fejlődéstörténetéről, valamint arról beszél, hogy a 19. századi zsidó zenében még Beethoven és Mozart hatását is megtaláljuk.

Arra a kérdésünkre, hogy honnét származik az alapötlet, Villányi András elmondta: pár éve a feleségével, Villányi Zsuzsannával Milánóban látott egy olasz filmet, amely Heller Ágnes filozófust s rajta keresztül a második világháború előtti Budapestet, a főváros zsidó kultúráját mutatta be.

A film megtekintése után egymásra néztünk a feleségemmel – emlékezett vissza a fotóművész –, s mindkettőnkben ugyanaz a kérdés fogalmazódott meg: ha egy fiatal római rendező képes egy magyarországi zsidó vonatkozású mozit csinálni, akkor mi miért nem készítettünk még filmet a nagy öregekről, az idős, hetven év fölötti kántorainkról? Hiszen ezeken az embereken és az általuk énekelte dallamokon keresztül be lehet mutatni azt az otthonos zsidó világot, amelyben mi gyerekeskedtünk. Meggyőződésem ugyanis, hogy mélyebben éli meg a zsidóságot, aki kisgyerekkora óta vallásos közegben mozog, hiszen a mozdulatban, ahogyan az ember a barheszt megtöri, ott van az ősei öröksége.

Villányi András a film producereként profikat nyert meg az ügynek, az ötrészes sorozat stábjában ott találjuk Belovári Tibor hangmérnököt, Benedek István Gábor író, Fazekas Lajos rendezőt, Nádorfi Lajos operatőrvágót, valamint szerkesztőként Villányi Zsuzsannát.

A megszólaltatott kántorok: Doff Imre, Fekete László, Kardos Péter (a zuglói zsinagóga rabbija és az Új Élet főszerkesztője) és a már említett Tóth Emil (aki halála előtt a kórházban még láthatta a róla készült alkotást), és a négy kántoron kívül készült film Lisznyai Máriaórol, a Dohány utcai zsinagóga orgonistájáról.

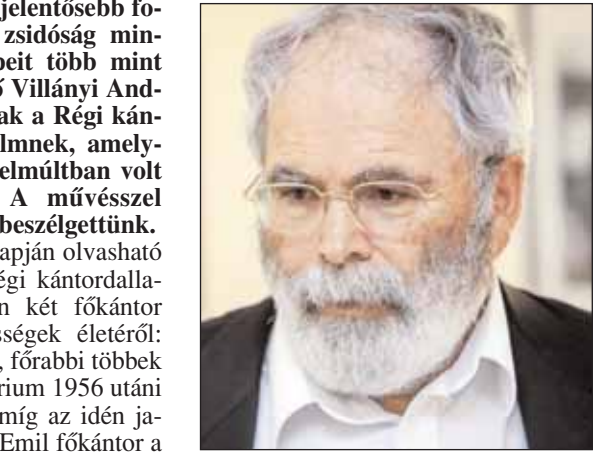
A kántorokról szóló filmsorozatot Villányi András saját képeivel illusztrálták, hiszen a művész eddigi életműve igazi kincsesbánya, kimeríthetetlen gazdagságú kordokumentum-gyűjtemény. Rajta kívül nincs más zsidó fotóművész, aki hozzá hasonló aprólékosan fényképezte volna a hazai zsidóság életét. A képei azonban nemcsak a szó technikai értelmében vett fotográfiaiak, hanem – hadd nevezem így – filozofikus mélységű és szociális ihlettségű fotóesszéik. A műveiről ő maga ezt vallja:

Számomra az a kérdés, hogy a fotóim képesek-e gondolkodtatni és tanítani. Az a téje a munkámnak, hogy ha egy néző megáll valamelyik képem előtt, akkor megmozdul-e a lelkében valami. A kép világa vajon a nézőben is előhív bizonyos világokat és képeket? Esetleg olyan emlékeket, amelyeket igyekezett elnyomni magában? Be kell hogy valljam, ez sajnos sokak számára teher. Sokaknak teher az is, hogy én itt vagyok és emlékeztetek, mert az apámhoz hasonlóan következetesen független vagyok. Ezt tőle tanultam, apám ugyanis nem adta el magát egyetlen hatalomnak sem, pedig a háború után magas állami beosztást is kaphatott volna. Én is ilyen vagyok: nem állok be a sorba senki mögé, hanem teszem a dolgom mindentől és mindenkitől függetlenül, és ha kell, teljesen egyedül.

Villányi András kereső, kutató, kérdező ember, akinek nemcsak kérdései, hanem válaszai is vannak a zsidósággal és annak irányzataival kapcsolatban.

Az ortodoxia és a neológia között abban a tekintetben nincs különbség, hogy akár ortodox, akár neológ az ember, a zsidóságról ugyanannyit, mégpedig a lehető legtöbbet kell tanulnia és tudnia. A különbség az, hogy az ortodox nem kérdez, hanem elfogadja a törvényeket kétérdés nélkül, a neológ zsidó azonban megkérdézi, hogy mi miért is van. Igaz, ebben az esetben az a következő, valóban nagy kérdés, hogy ezekre a miértekre vajon létezik-e egzakt válasz.

Kácsor Zsolt
(mázsizis.hu)

gyar zsidó modernitás legfontosabb intézménye, a neológ, a magyar társadalom életébe beilleszkedő zsidóság felsőoktatási fellegvára, amely a hebraisztika és a judaisztika több világhírű, reprezentatív tudósát adta Magyarországnak és a világnak – írták.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének Országos Főrabbi Hivatala és az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem által szervezett konferencia megnyitóján megjelent Erdő Péter bíboros, esztergom-budapesti érsek, valamint Lackner Pál, a Magyarországi Evangélikus Egyház Püspöki Tanácsának titkára is.

IZRAELI SZÍNES

Civilül Izraelben

Egy felmérés szerint az izraeli zsidó vallású fiatalok nagy része azt szeretné, ha több opciójuk lehetne a házasságkötésre Izrael Államában.

A felmérést közel 800 izraeli véleményéből állították össze, és 67% azt szeretné, ha elfogadnák a reform, konzervatív és modern ortodox rabbik általi házasságkötést is. A felmérés azt is megmutatja, hogy ha lenne lehetőség rá, több mint 50% a rabbinátuson kívül házasodna.

Uri Regev reformrabbi reményei szerint ezek a számok bizonyítják a rabbinátusnak, hogy mindenkinek meg kell adni a lehetőséget a házasságkötésre.

„Az ezt legjobban megszenvedő emberek az orosz bevándorlók, és leginkább azok, akiket Izrael nem fogad el zsidókként, mert ők egyáltalán nem házasodhatnak.”

„Ha minden bevándorlót, az ő gyerekeit és azokat is, akik nem a rabbinátuson keresztül tértek be, összeszámolunk, nagyon nagy számot kapunk, és ezeket az embereket egytől egyig érinti ez a probléma.”

„A legtöbben, akiket megfosztanak a házasság jogától, arra kényszerülnek, hogy külföldre menjenek házasságot kötni.”

Regev arra is rávilágított, hogy ezáltal sok izraeli pár 25 és 29 év között inkább úgy dönt, hogy házasság nélkül alapít családot.

„Ebben csupán annyi az ironia, hogy amit a törvényeink a házasság akadályozásával – a vallásra hivatkozva – elérnek, az a családok alapjának, szentségének a megszüntetése.”

bethlenter.hu

Civil giccsparádé

Izrael élen jár

Izrael élen jár az információs technológia gazdasági életben való alkalmazásában, a kibernetikában, valamint a mérnök- és informatikus-képzésben is, így ezeken a területeken értékes partnere lehet hazánknak – mondta a Világgazdaságnak Magas István, a Budapesti Corvinus Egyetem tanára. Emlékeztetett arra, hogy vízgazdálkodásban és energetikában Izrael és Magyarország is jó eredményeket mutathat fel, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában korábban hazánknak is voltak e témákban komoly projektjei, például Egyiptomban és Tunéziában, s bár ezek a rendszerváltás után elhaltak, az együttműködés Izraellel logikusnak tűnik. Egyetlen jelentősebb projekt elég lenne ahhoz, hogy lendületet adjon az összefogásnak – tette hozzá.

Ami az Európai Uniót illeti, Magas István szerint a magyar–izraeli gazdasági kapcsolat alapvetően nem szól bele az európai egyensúlyba. Az EU-nak régről fogant erős fenntartásai vannak Izraellel szemben egyrészt a palesztin-probléma tartós rendezetlensége, másrészt a speciális amerikai–izraeli katonai-üzleti kapcsolatok miatt. Izrael az Egyesült Államok egyetlen igazán megbízható katonai partnere a régióban, kicsi, de prosperáló, erős ország – húzta alá a professzor.

Izrael uniós kapcsolatai annyira rosszak, hogy Benjámin Netanjahu kormányfő Brüsszel politikáját egyenesen „örültnek” és saját érdekei ellen hatónak nevezte a visegrádi országok vezetőivel tartott budapesti megbeszélésén. A megjegyzés ugyan zárt ajtó mögött hangzott el, de egy véletlenül bekapcsolva hagyott mikrofon miatt az újságírók is végighallgathatták az izraeli miniszterelnök szavait. „Sajátos helyzetben vagyunk, az Európai Unió az egyetlen országcsoporthoz a világon, amelyik politikai feltételekhez köti a kétoldalú kapcsolatát Izraellel” – idézte a Jerusalem Post Netanjahut, aki arra kérte a kollégáit, segítsenek az EU–izraeli társulási szerződés megújításában, amelyet befagyasztottak a 2008–2009-es gázai konfliktus után.

Magyarország szempontjából Izrael fontos partner a Közel-Keleten, tavaly a magyar termékexport elérte a 101 milliárd forintot, ami magasabb, mint a régió többi országába irányuló kivitel együttvéve – mondta lapunknak Regős Gábor, a Századvég Gazdaságkutató Zrt. tudományos munkatársa. Izrael Egyiptom követi 56 milliárd forinttal. Izrael azért fontos számunkra, mert gazdasága innovatív, míg Magyarországra inkább az alacsony hozzáadott érték a jellemző. Rádásul tőkékük is van,

amelyet szívesen befektetnek, hazánkban például 2014-ig 11 milliárd dollárt.

Medgyesi Csilla / Világgazdaság

A nap, amikor arra kelsz, hogy hazaérkeztél

Hetven évvel ezelőtt apám megérkezett Izraelbe. Fiatal holokauszt-túlélő volt. Nem repülővel, mint te, ő hajóval jött. De ugyanúgy, mint neked, minden új és zavaros volt számára. A színek, a zajok, a tempó.

Haifa kikötőjében állt, amikor a hivatalnok felkiáltott: „A 17 év alatti gyermekek a befogadási központba mennek! 18 éves kortól mindenki a hadseregbe megy!” Apám felemelte a kezét, és azt kérdezte: „17 és fél éves vagyok, hová menjek?” A tisztviselő ránézett, és azt mondta: „Ahová akarsz!”

Az emberek döntéseket hoznak, az életüket másodpercenként határozzák meg.

Apám az anyjára nézett. Nagyanyámra. Aztán felvette a táskáját, átvette a vállá fölé, és azt mondta: „A hadseregbe megyek.” És elment egy olyan ország hadseregébe, melynek a nyelvét nem beszélte. Melynek a himnuszát nem tudta elénekelni. Melynek a földrajzáról kevés fogalma volt. Melynek a történelmét alig tudta.

De egy dolgot tudott, amit minden bevándorló tud. Valamit, amit te is tudsz: döntött.

Az, aki alijázik, döntést hoz. Az élete nem véletlenszerű. Ő a sorsa építse. Ebben az értelemben mindannyian, ti, az izraeli állampolgárságotok első órájában népünk lelkének mély értelmét alkotjátok. Mert a döntésetek, hogy Izraelbe jöttetek, azt jelenti, hogy Izrael nemcsak egy hely vagy egy ötlet, hanem választás.

Mi vagyunk „a kiválasztott nép”. Vannak emberek, akik tévesen úgy

Jaír Lapid

Fotó: Wikipedia

vélük, hogy ez kiváltság. Tény, hogy kötelesség. Úgy választódtunk ki, hogy egy bizonyos elgondolást szolgáljunk, egy bizonyos célt. Azt hiszem, egy erős és szabad Izrael az alapja ennek az ötletnek.

Mindenkinek normális életet kívánok Izraelben! Remélem – és biztos vagyok benne, hogy ez lesz a helyzet –, hogy integrálódni, dolgozni fogtok, szerelmesek lesztek, táncolni fogtok esküvőkön és bár micvákat, brit milákat fogtok ünnepelni. Hogy boldog polgárok lesztek egy boldog országban – és Izrael boldog ország. Egy kicsit zajos, de ezt majd meglátjátok. Néha még egy kicsit agresszív is. De mindez az örömből ered.

És lesz valami más is, egy másik elem az életedben. Tudni fogod, hogy az életednek értelme van. Tudni fogod, hogy nemcsak a napi életedet éled, hanem valami nagyobbat. Valami csodálatosnak vagy a része. Részé vagy valaminek, ami nélkül nem lehetséges.

A cionizmus egy szabad országban élő szabad nép elképzelése, az első naptól kezdődően olyan emberekre épült, mint te. Azokra az embe-

rekre, akik egy nap egy távoli országban felébredtek, és azt mondták: „Valamihez tartozom. Tartozom. Valamihez tartozom, és minden nap minden pillanatában ezt akarom megélni.”

Izraelnek szüksége van rád. A legtöbb másik országban a bevándorlók szigorúan bevándorlási tisztviselőkkel találkoznak, akik talán okot keresnek arra, hogy elutasítsák őket. Izrael szeretettel üdvözöl téged. Meglátunk, és azt mondjuk: „Szükségünk van rád! A szeretetedre, az eszedre, az energiádra. Szükségünk van rád, mert nélküled nem teljes a családjunk.” Csak Izraelben lehet a repülőtérről úgy leszállni, hogy az

első dolog, amit hallasz, az, hogy: „Üdvözlünk itthon.”

Üdvözlünk itthon!

Üdvözlünk az otthonodban!

(Jaír Lapidnak a Times of Israelben is megjelent beszédéről a Yesh Atid elnöke beszédében üdvözölte az Izraelbe újonnan érkező bevándorlókat, akik augusztus 15-én, kedden reggel érkeztek a Nefesh B'Nefesh (az USA alija-szervezete) járatával. Szeptember 6-án, 8 órakor Jaír Lapid egy különleges estét tartott angolul Jeruzsálemben, a Bible Lands Museumban.)

Izraelinfo

Szuperkerítés Gáza körül

Izrael nyilvánosságra hozta a Gázai övezet teljes hosszában körülvevő védőkerítés megépítésének tervét.

A kerítés két év múlva részben a föld alatt, részben a felszínen húzódik majd, 6 méteres magasságban és 60 kilométer hosszban, körülvevő a kétféle lakosságú palesztin enklávé.

A 80 cm széles, vasbeton alapú kerítésrendszer egyik célja, hogy megakadályozza az izraeli terület felé ásott alagutak létesítését, amivel a Hamász folyamatosan próbálkozik.

Egy különlegesen épített része az Izrael a Gázai övezettől elválasztó tengervízszint alatt folytatódik, bűvárok és békaemberek által végrehajtott szabotázsakciók megelőzésére.

A védelmi megaprojekt a jelenlegi kalkuláció szerint 3 milliárd sélkelbe fog kerülni, és a legfejlettebb elektronikai megfigyelőeszközöket építik majd be a létesítménybe.

A beton és acél védvonal izraeli területen, az övezet határától 250 méternyire épül majd, és az őszi ünnepek után, november elejétől egy időben nyitva fog dolgozni rajta.

Az izraeli bejelentésre a Gázai övezet uraló Hamász-kormányzat kilátásba helyezte, hogy nem engedi békében dolgozni a munkásokat a védőkerítésen.

Izrael figyelmeztette a Hamász polgári és katonai vezetőit, hogy bármilyen szabotázsakciónak igen súlyos következményei lennének.

Halmos László

Méa seárimi csendélet

Egy nyolcéves gyerek könnyebben megsérült, amikor Avigdor Libermann meglátogatótt egy gyászoló családot Jeruzsálem szomszédságában és ultraortodox zsidók egy csoportja kövekkel támadt a védelmi miniszterre és kíséretére.

Fotó: Shutterstock

TISZAFÜREDI ZSIDÓ NAPOK

Emléktábla a mártíroknak

A vasútállomáson közel százan hajtottak fejet a járás és Tiszafüred zsidó mártírjai előtt. Az esemény moderátora és szervezője **Zám Ildikó**, a Művelődési Központ igazgatója volt.

A fájdalmas visszaemlékezéseket jól tükrözik az elhangzott beszédrészek.

Kovács Sándor, a megyei közgyűlés elnöke:

Ez a fekete tábla emlékeztessen bennünket az emberi gonoszra, a gyenge és beteg társadalomra. Nem akarunk ilyen és hasonló emléktáblát avatni a jövőben. Egy egészséges társadalomban nem történhet ilyen gonosz, egy egészséges társadalom tagjai küzdenek a gonosz ellen, szembeállnak az antiszemitizmussal.

Újvári Imre polgármester:

A Tiszafüredi Menóra Alapítvány és a város összefogásának köszönhetően a 12. Zsidó Kultúra Napja egy eddig precedens nélküli eseménnyel kezdődik. Egy olyan eseménnyel, amely meghitt alkalmat teremt arra, hogy minden év augusztus 27-én méltó módon megemlékezzünk a városunkból elhurcolt és mártírhalált halt zsidó honfitársainkról.

Az első zsinagóga még a reformkorban épült klasszicista stílusban, majd 1912-ben a második, szecessziós zsinagóga a Fő utcán. Az izraelita elemi iskola 1876–1944 között működött. Neves rabbik szolgáltak Füreden, Jungreis Nánán sírja ma is rándokhely.

Mindössze hetven ember élte túl a holokausztot, akik fokozatosan elköltöztek a településről. A helyi zsidók emlékét – rajtuk kívül – már csak a helyi műemlék temető őrzi. A szélsőséges politikai erők ma is mindent elkövetnek azért, hogy hazánkban újra gyökeret verjen az antiszemitizmus, újraéledjen a zsidógyűlölet.

Meggyőződésem, hogy Auschwitz után már nem lehet felmenteni az ilyen gyűlöletkeltést, nem lehet azt állítani, hogy művelői nem tudják, miféle tüzelt játszanak. Tiszafüred minden felelős polgára tudja ezt, és ezért erős az üzenete ennek a közös ünnepnek városunkban. Kijelentem, hogy az itt élők kegyelettel ápolják a település történelméhez sok-sok szállal kötődő zsidó családok emlékét és gondozzák zsidó temetőnket.

Hirdesse ez az emléktábla az utókor soha el nem múlt felelősségét, és legyen örök mementója Tiszafüred összes polgárának.

Janza Frigyes vezérőrnagy, címzetes egyetemi tanár:

Mindenekelőtt hálásan köszönöm, hogy a mai emléktábla-avató megemlékezésre meghívták Magyarországot belügyminiszterét. **Pintér Sándor** miniszter úr köszönetet vette a meghívást, de személyesen nem tudott ma eljönni közeink. Engem kért fel, hogy közvetítem Önök felé köszönetét személyes megbecsüléséért, elsősorban azért, hogy a ránk nehezdedő történelmi múltban az akkori vezetést is érintő, soha meg nem bocsátható gyűlöletet és tettleges jogtiprást ez alkalommal is elítélhessük, és együtt emlékezzünk azokra a zsidó polgártársainkra, akik áldozataivá váltak a dühöngő antiszemitizmusnak. Együtt valljuk az emléktábla feliratával, **Ader János** köztársasági elnök szavaival: „akik honfitársainkat megalázták és halálba küldték, azok a magyar nemzet is megalázták”.

Kik voltak az embermentők? Izrael egyik írója, Chaim Chefer így fogalmaz: „Képes lettem volna-e én a tengerkényt hullámzó gyűlölet közepén elbújtatni egy másik, idegen embert? Vállaltam volna-e akár csak egy éjszakára is? Mert ezek az emberek mindezt nem egy éjszakán, nem is egy hónapon át, hanem hosszú éveken keresztül kitarotán tették.”

Katonaként, tisztviselőként, rendőrként közvetlen kötelességünk a végrehajtó hatalom intézkedéseinek végrehajtása. És mégis adott esetben a világi

parancsok teljesítése elé kell helyeznünk az emberiség parancsait.

Végezetül szeretnék köszönetet mondani Önöknek és Önökön keresztül mindazoknak, akik sokéves helytállással eddig is képviselték az emléktábla által sugallt nemes gondolatot. Megtiszteltetés, hogy Önök között lehetek. Belügyminiszter úr nevében is valamennyiüknek hosszú, boldog életet, erőt és egészséget kívánok.

Lebovits Imre holokauszt túlélő, Tiszafüred díszpolgára:

Köszönet mindazoknak, akik segítették a járás és Tiszafüred mártír zsi-

1944. március 19-ével megpecsételődött a magyar zsidóság sorsa. Horthy kormányzó Sztójay Döme berlini magyar nagykövetet nevezte ki miniszterelnöknek. Sztójay Döme meggyőződéses náci, Hitler-hívő, antiszemita volt. Április 5-én sárga csillag viselésére kötelezték a zsidó lakosságot, majd a vidéki gettók felállítását és az ott lévőkhöz Auschwitz-Birkenauban deportálása hat hét alatt következett be. Horthy kormányzó korlátozott jogkörrel megakadályozhatta volna a magyar vidék zsidólanitását, de hallgatott.

vözölte a résztvevőket, majd elénekelte a Kél málé ráchámim gyászimát.

Hambalkó András együttese a beszédek között ismert zsidó dalokat játszott.

Végül a résztvevők köveket helyeztek el az emléktáblánál.

12. Zsidó Kultúra Napja Tiszafüreden

Immár 12. alkalommal szervezte meg a Tiszafüredi Menóra Alapítvány a zsidó kultúra napját a Tisza-tó fővárosában. A zsidó kulturális fesztiválhoz csatlakozva, most is ingyen látogathatták a tartalmas rendezvényt a város lakosai és az itt nyaraló turisták.

Ezúttal is a Kovács Pál Művelődési Központ adott helyet az eseménynek, ahol a háziasszony **Szegő Ágnes**, az alapítvány kuratóriumának elnöke volt. Elmondta, hogy a délután folyamán a vasútállomáson emléktáblát lepleztek le. Röviden összefoglalta az alapítvány 1995 óta végzett tevékenységét. Bejelentette, hogy először **Dombi Gábor** kultúratörténész előadását hallgathatják meg a vendégek, illetve **Siklósiné B. Judit** Zsinagógák gobelinben című kiállítását tekinthetik meg. A képek egyszer már szerepeltek a rendezvény programjában, azóta kiegészültek újabb templomok és zsidó jelképek ábrázolásaival. Az alkotó ezúttal nem tudott jelen lenni, ezért Szegő Ágnes olvasta fel azokat a gondolatokat, melyekkel üzent a vendégeknek.

A művelődési központ kistermében felállított táblákat megtöltötték Siklósiné B. Judit gobelinjei. A látogatók elolvashatták a művész részletes életrajzát is, aki 2004-ben, a zalaegerszegi zsinagóga építésének 100. évfordulójára varrta gobelinbe az épületet. Ezután határozta el, hogy a magyarországi zsinagógákat, valamint a zsidósággal összefüggő jelképeket is elkészíti. Az épületeket fénykép alapján varrta meg, a már elpusztított templomokat csak szürke-fekete színnel. Első kiállítása 2008 októberében volt, azóta tíz különböző helyszínen mutatkozott be. A helybéliek számára a legérdekesebb kézimunka a tiszafüredi zsinagóga ábrázolása volt. Azok számára, akik fényképen sem találkoztak az eredetileg nagyon szép épülettel, meglepetés és kihívás volt a jelenlegi áruházi helyére elképzelni az egykori szecessziós építményt.

Dombi Gábor izgalmas történelemórát tartott az érdeklődőknek. A zsinagógák szerepéről, fejlődés-történetéről, az ősi sátorból kialakult templomról beszélt. A zsinagóga nem templom – hangsúlyozta –, hanem a gyülekezés, az imádság, a tanulás, a szolgáltatás háza. Amióta időszámítá-

sunk után 70-ben Salamon templomát Heródes erődítménnyé alakította át, nincs temploma a zsidóságnak. Van imahelyei, imaszobái, zsinagógái, de már nincs temploma.

Részletes ismertetőt hallottunk a Talmudról is, amely megőrizte a zsidó vallás megmaradt vallási, tudományos, jogi iratait.

A mai zsinagógák a középkorban alakultak ki. Fantasztikusan szépek épültek Európában, Portugáliától Ukrajnáig – mondta az előadó. Magyarországon kevés az olyan, ami megőrizte eredeti funkcióját. A modernek közé tartozott az 1912-ben átadott tiszafüredi is, amely az ún. szecessziós hullámban épült, csarnok típusú volt. A története tipikus, hiszen a zsinagógák egy részéből áruházzá lett. Összehasonlításképpen adódott az egy évvel később elkészült csodálatos Kazinczy utcai ortodox zsinagóga, ami a felismerhetetlenül átalakított tiszafüredivel ellentétben nagyon szépen felújítva ma is a hívek rendelkezésére áll.

A rendezvénysorozatban eddig a kelet-közép-európai zsidóság zenéjét játszó klezmerzenekarok léptek fel, ezúttal a Tzomet együttes előadását élvezhette a közönség. Hallottunk rövid ismertetést a szefárd zsidóságról is. A tzomet héberül keresztelkedést jelent. Az elnevezés sok mindenre utal, például arra, hogy repertoárjukon a keleti jellegű zsidó zene mellett más, mediterrán népek muzsikája is szerepel. A Tzomet Band a zsidó zene mediterrán, szefárd és mizrahi, azaz közel-keleti szegmensét képviseli, eredeti hangszerekkel és énekstílusban szólaltatva meg a dalokat, amelyek eredete egészen a diaszpóra előtti időkre nyúlik vissza. Műsoruk magyar zsidó zenei emlékeket is feldolgoz. A hangulatos előadás méltón tette fel a koronát a mártíremléktábla avatása és a szokásos program végére.

Tisztelt Olvasó!

Együtt kezdtük 1993-ban Tiszafüreden a megemlékezéseket, a zsidó temetőben a mártíremlékhely létrehozását, a Zsidó Kultúra Napja évenkénti megtartását, a mártíremléktábla elhelyezését a vasútállomáson. Tiszafüreden, a tiszafüredi járásban ma már tudják a polgárok, hova tűnt közel ezer magyar állampolgár. Tudják, hogy a maradék zsidóság miért választott más várost vagy más országot.

Köszönjük mindenkinek a támogatást – kiemelve a Mazsoköt –, a segítséget és együttérzést.

Tisztelettel és szeretettel: Szegő Ágnes és Lebovits Imre.

Újvári Imre polgármester és Lebovits Imre

dóságának emlékét megőrizni. Ezen munkálkodtak **Rente Ferenc**, **Pintér Erika** és **Újvári Imre** polgármesterek, **Szegő Ágnes**, **Füge István**, **Zám Ildikó**, **Vadász István** és még sokan mások.

Milyen volt Tiszafüred és a járás zsidósága? Szegő Ágnes könyve egyértelmű választ ad rá. Hazájukat szerető, városukat támogató, becsületes adófizető emberek voltak. Nem kevés iparos és sok más szakmában jártas zsidó élt itt.

Egy dolgot kiemelek: hosszú időn keresztül csak zsidó orvosok vigyáztak a járás egészségére. 1901-ben Menczel Ignác 50 éves jubileumára ezüstrecept asztali díszet kapott ajándékba. Kis Aladár 1915-ben hadikórházat létesített, Aszódi István bevezette a fogorvoslást, Szántó Kálmán a röntgent honosította meg.

1920-tól 1945-ig folyamatosak voltak a zsidók elleni intézkedések. Tiszafüred járásban 1944. május 8-tól június 8-ig gettóba (téglagyár) kényszerítették a zsidóságot. Végül marhavagonba zárva Auschwitz-Birkenauban szállították őket, ahol nagy részüket azonnal megölték. Itt állunk a tiszafüredi vasútállomáson, ahol több mint 700 zsidót búcsúztatott Polgár Pál szolgabíró. A szörnyű beszéd zárószava: „vizontlátásra, zsidók, mint trágya”.

Néhány mondat hazánk tragédiájáról. Miért kellett belépni a második világháborúba, hiszen Hitler nem hívott bennünket? 1941. június 26-án Kristóffy magyar nagykövet átnyújtotta az ultimátumot Molotov külügyi népbiztosnak. Molotov csodálkozott, és kérte, hogy adja át a következő üzenetet: Magyarország maradjon semleges, és a háború után Magyarországot támogatni fogja a Szovjetunió az erdélyi kérdésben. 1943-ban a 2. magyar hadsereg nagy része elpusztult, és a háború elérte hazánkat.

A hóhérmunkát Jaross Andor belügyminiszter, Endre László és Baky László államtitkárok irányították a hivatali apparátus és a csendőrség lelkes közreműködésével. A németek is Auschwitz-Birkenau parancsnoka és jelezte, hogy a deportáló vonatok számát csökkenteni kellene, ezzel szemben Endre László Eichmann-nál követelte a vonatok számának növelését.

A háborúba való belépésért és a vidéki zsidóság jelentős részének elpusztításáért Horthy Miklós kormányzó és a magyar kormány a felelős. Kérdezem, hogy törvényszerű volt-e 1944-ben a vidéki zsidóság jelentős részének elpusztítása? Határozottan állítom, hogy nem. Dánia 1940-től nem adta ki a németeknek zsidó állampolgárait. 1943-ban Antonescu román diktátor megtagadta, hogy Dél-Erdélyből és Havasalföldről elvigyék a zsidókat. Mannerheim, Finnország elnöke és Bulgária szintén megvédte zsidó állampolgárait.

A náci ideológia a felszabadulás után is hatott: 1946–48 között hazánkban több mint harminc helyen volt a maradék zsidóság elleni pogrom, például Miskolcon, Kunmadarason.

Köszönöm Önöknek az együttérzést, a részvételt. Kérem, őrizzék és ápolják a zsidó temetőben lévő emlékhelyet. A mártírok nevei emlékeztetnek arra, hogy Tiszafüreden, a tiszafüredi járásban zsidók éltek és dolgoztak a haza javára.

Biztos vagyok benne, hogy a mártírok látnak bennünket, örülnek a megemlékezésnek és annak, hogy nem felejtettük el őket. Anyám 1944. május 7-én, a gettóba való kényszerítés előtti napon írt utolsó levelének másolatát átadom Újvári polgármester úrnak. A magyar zsidóság és édesanyám is naivul azt hitte, hogy csak ki kell költöznie a lakásából. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Szerdóczy Ervin főrabbi a Mazsihisz képviselőjében szeretettel üd-

Egy római katolikus, aki kipát viselt

John de Lemos életútja egy jellegzetesen kanadai történet. Húsz évvel ezelőtt a portugál származású férfi állást keresett Ottawában, a belvárosi Beth Shalom zsinagóga pedig egy gondnokot. Az alacsony, dús bajusszal rendelkező férfi, aki a város portugál nyelvű római katolikus egyházközösségének volt a tagja, talán nem tűnt első ránézésre természetes jelöltnek. Mégis, a zsidó közösség rábízta a hitközség ingatlanját. John de Lemos pedig első perctől fogva meg is hálálta a lehetőséget. Mindennap kipában érkezett munkába, kizárólag feketét hordott, és ingjén a „security” felirat volt olvasható. De John de Lemos biztonsági rendszere aligha a korszerű technológiára épült. Irodájában egy fekete baseballütőt tartott, hátha szükség lesz rá.

Szerencsére nem volt.

Az évek folyamán John de Lemos gondnokból inkább mindenessé vált. Sábátkor John készítette el a konyhában a kidusvacsorát. Minden másnap pedig John adott reggelit az imák után a hitközség szinte kizárólag idős tagjai részére. Amikor szombaton megérkeztek a hívek, John várta őket a bejáratnál, és mindenkit köszöntött a zsinagógában. Egy hívó római katolikus volt a helyi zsidó intézmény arca. A Chapel Street-i intézménynek ma már nyoma sem maradt. Az épületet 2014-ben tették földdel egyenlővé a markológépek.

„Ebben a világban, ahol egyre több a szörnyű antiszemitizmus, annyival nehezebb elveszíteni egy ilyen barátot” – jegyzi **Jason Moscovitz** az Ottawa Jewish Bulletin nevű közösségi lapban. John de Lemost ideén nyáron vitte el a kegyetlen májrák, ráadásul csak 53 évesen.

Nekrolókjában családja a zsidó közösségnek mondott köszönetet támogató-sukért. Aztán a római katolikus szertartás keretein belül, saját gyökereihez híven a portugál nyelvű Paroquia Senhor Santo Cristóvão kisérték utolsó útjára...

Christopher Adam / Kanadai Magyar Hírlap

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tél.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Tóthné Húvös Katalin fogtechnikuskustester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házzhoz megyünk. Hétfévi ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomatás, könyvnyomatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben (III. em. 312-es üzlet), a II., és a VI. kerületben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Önkéntes programunk változatlanul működik és folytatódik! Gyere ve-lünk önkéntesnek Izraelbe! Csoportok indulnak: 2017. december 24. – 2018. január 7., január 14. – február 4., február 4. – február 25., április 22. – május 13. Bővebb információ és jelentkezés: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch76@freemail.hu, vagy az Izraeli Kulturális Intézetben (VI. ker., Paulay Ede u. 1.) minden kedden, 16-17 óra között.

61 éves, ápolt, csinos megjelenésű, egyedülálló hölgy intelligens, pozitív kisugárzású, káros szenvedélytől mentes urat keres komoly kapcsolat reményében. Elérhetőségem: 70/369-3647.

Olvasói levelek

A Dohány utcai zsinagóga, a Budapest Klezmer Band, a Budapest Bár, meg a nyolcvan éves nő, aki már jó előre kinézte az érdekesnek tűnő műsort magának. Elment a Hollán utcai pénztárba, kért egy legolcsóbb helyre szóló jegyet. Egyet? Nézett rá a jegyárúsító hölgy kérdően. Egyet!

Elérkezett a koncert ideje. Lánya előre figyelmeztette az indulás napján: Anyu! A párna!

Nem felejtette volna el különben sem; párnával, keresztretjévennyel (vára-kozási idő hasznos eltöltése) felszerelve vágott neki az esős időben.

Fél órával a kezdés előtt érkezett a színhelyre. A végtelennek tűnő sor majdnem a Síp utcáig ért.

Olyat tett, amihez hasonlót még sohasem. Beállt a várakozók közé, úgy a sor közepe táján. Nem sokkal később megjelent előtte két fiatalabb hölgy, akik rendutasították. Szót fogadott.

Felrémlt előtte, hogy az orvosi rendelő előtt mindig akad egy-két tola-ko-dó, rendbontó, rendszerint nő, aki megelőzve a sorban állókat, hasonlóképpen jár el, mint most ő.

Mi legyen? Azt már tudta, nem megy vissza a Síp utcáig. Merész gondolata támadt: megkéri az egyik biztonsági őrt, aki a VIP rész-legenél állt, mi lenne, ha a főbejárat előtt megvárná a sor végét, utána menne be ő is.

Az őt ránézett, kicsit nehezen értette meg, miről is van szó. Aztán rámosolyodott, és mutatta: álljon ide!

Így jutott be a gyönyörű zsinagógába. Megkereste a karzat bal oldalát, kö-rülnézett. Nem baj, hogy csak a harmadik sorban maradt már hely, az is jó, fontos, hogy vannak óriási kivételek.

Örömmel nézett le, körbe is: mindenütt sok-sok ember! Mellette egy fiatal lány ült az édesanyjával, akihez többször hozzásimult. De jó neki!

A bemondónő a közönséghez fordult: késésben vannak, az utcán még so-kan várakoznak.

Előkerült a keresztretjévennyel, hasznos időtöltés, úgyszincs kivel beszélgetni. Közben kicsit körülnézett, néhány szempár rászegződött, de érdekes, gon-dolhatják...

A fiatal lány szeretettel pillantott rá. Ó vissza.

Két oldalt is teleírt a keresztretjévennyel, mire megszólalt a zene, amiért jött, amiért érdemes volt eljönnie. Nincs többé sorba állás, sorba nem állás, szívességkérés, csak zene, ami megszépíti az életet, a csodálni való, szeretet-re méltó Fegyva és a többiek, Moszkva-parti séták, oroszul természetesen.

Orlik Szidónia

Tisztelt főrabbi úr, kedves Kardos Péter! Olvastam beszédét, melyet tisá boáv alkalmából mondott a Thököly úton. Mit mondjak? Megkönyveztem. Nem tudom, mik a tervei, miért érzi úgy, hogy már csak a cím lesz ugyanaz, semmi más. Miből gondolja ezt?

En csupán annyit mondom: a nyáron az iskolában én ugyanúgy éreztem a Thököly levegőjét, hangulatát és az ön személyiségének kisugárzását. Persze hogy más lett volna a régi helyen, abban a szép, kellemes kis épületben, de a helynél is többet jelent az emberek közelsége, odaadása. Persze el tudom kép-zelni, mit jelentett önnek elveszíteni azt a templomot, amelynek élete nagy részét szentelte, de higgye el, a szeretete, a rabbinikus helytállása, a tanítása helyszíntől független, és ugyanúgy hat, mint eddig. Bízom benne, hogy bőezrát Hásém majd az újjáépült templomban is ön mellett vezethetek isten-tiszteleteket.

A közelgő új év hozza el az újjáépülés örömét önnek, valamint családjának és közösségének.

Barátsággal:

Giora Sharon (Sándor György)
Indianapolis

Hitler szörnyetegei

Eric Kurlander 44 éves amerikai történész érdekes könyvet írt a náci fura lelkesedéséről az ezoterika és a paratudományok iránt.

Spiegel: Új könyvének a Hitler szörnyetegei címet adta. Miért?

Kurlander: Egyetlen politikai tömegmozgalom sem támaszkodott olyan erős mértékben természetfeletti

elképzelésekre, az asztrológi-ára és az okkult tudományok-ra, mint a nemzetiszocializ-mus. Fejlődésüket ennek figyelmén kívül hagyásával tel-jesen meg sem lehetne érteni. Ezért dokumentáltam nagy körültekintéssel ezt a történe-tet.

Spiegel: Mennyire volt el-terjedve akkoriban az ezoté-riában való hit?

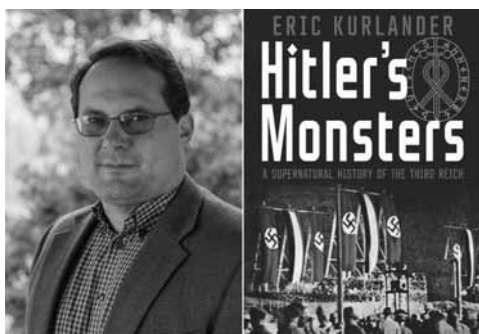
Kurlander: Magas rangú náci szoros barátságban álltak a híres jóssal: Erik Jan Hanussennel. Hitler 1934-ben a Birodalmi Kancelláriába küldött egy „varázsvesszős” embert, hogy vizsgálja meg, nincs-e az épület területén halált okozó sugárzás. A haditengerészetenél 1942 óta létezett egy olyan intézet, ahol – a tengerek térképe fölé hajolva – paranormális adottságú emberek próbálták „kiingázással” megállapítani a hadihajók pozícióját.

Spiegel: Mágiával folyt a felderítés?

Kurlander: Hát igen. Az SS is mű-ködtetett egy ehhez hasonló intézetet. 1943-ban a Wannsee mellett 40 jövö-belátót, kártya- és csillagjóst hívtak meg. Az asztalok csak úgy rogyadoz-tak a sok ételtől, italtól és cigarettától. A természetfeletti érzékekkel rendelkező személyekből álló kommandónak az volt a feladata, hogy kiderítsék, melyik földközi-tengeri szigeten tartják fogva a megdöntött olasz diktátort, Benito Mussolinit. Ezt az akciót akkoriban Mars műveletnek nevezték.

Spiegel: Hítek a babonákban? Vagy valamilyen rendszert követtek?

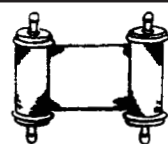
Kurlander: A náci igazolást ke-restek a fajjal, léttel és vallással kapcsolatos hiedelmekhez. Az SS bi-rodalmi vezetője, Heinrich Himmler

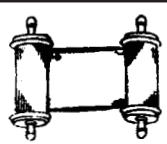
például ráállította az embereit arra, hogy egész Európában vizsgálják át a történelmi boszorkányperek aktáit. Azt remélték ettől, hogy így rábuk-kannak majd az eltűnt indogermán ősvallás nyomaira. A boszorkányül-dözést Himmler olyan zsidó-katolikus összeesküvésnek tartotta, amely ezt a régi, magasabb fejlettségű vallást hí-veivel egyetemben ki akarta irtani.

Spiegel: Könyvében különös mély-ségben foglalkozik az akkoriban nép-szerű világjég-elmélettel. Miért?

Kurlander: Ezen elmélet szerint a világmindenség a tűz és a jég örök harcából keletkezett. Ez egy olyan abszurd kozmológia, amely azzal az igénnyel lépett föl, hogy teljességgel megmagyarázza a természet történe-tét. Az emberiség például – ezen elképzelés szerint – egy meteoron köz-szönheti létezését, amely valaha „iste-ni spermával” tele lezuhant a földre. Ennek az elméletnek semmi köze nem volt a realitáshoz, egy Hans Hörbiger nevű osztrák amatőr lázálmból eredt. De Hitler, Himmler és sok náci a vi-lágjég-elméletet tökéletesen meg-győzőnek találta. A tudomány kép-viselői hiába tiltakoztak ellene.

IMAI DÓK

Templomok	Péntek este Szept. 15.	Szombat reggel Szept. 16.	Péntek este Szept. 22.	Szombat reggel Szept. 23.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuváros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	19.00	8.00	18.50	8.00
Alma u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desseffy u. 23.	18.35	9.00	18.35	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.00	8.30	19.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	18.50	8.00	18.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	8.30	18.30	8.30
Kiskunhalas (Berzseffy u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.30		18.30	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Szeptember 15. péntek	Elul 24.	Gyertyagyújtás: 6.38
Szeptember 16. szombat	Elul 25.	Szombat kimenetele: 7.40
Szeptember 20. szerda	Elul 29.	Erev ros hasáná
Szeptember 21-22. csütörtök-péntek	Tisri 1-2.	Ros hasáná 6.24
Szeptember 24. vasárnap	Tisri 4.	Gedáljá-böjt
Szeptember 29. péntek	Tisri 9.	Erev jom kippur (6.09)
		KOL NIDRE
Szeptember 30. szombat	Tisri 10.	Jom kippur. Ünnepek kimenetele 7.11

MAGÁNNYOMOZÁS

FELSŐFOKON!

KOBA
DETEKTÍVIRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

Lesz-e ünnep Zuglóban?

ÖNINTERJÚ

– Nos, lesz-e ünnep Zuglóban?
– A luách szerint igen, a valóságban nem.

– Miért?

– Mert otthontalanul abszolút profán dolgok kötik majd le a hívek figyelmét. Meg az enyémet. Lesznek-e olyan asztalok, amelyekre rátehetők az imakönyvek? (Eddig nem voltak.) Lesz-e tóraszekrényünk az autóban (eddig nem volt), ha egyáltalán ott maradhatunk? Lesznek-e fogasok, melyekre például a kitlit fel lehet akasztani? (Tél óta nincsenek.) Hadd ne soroljam tovább, mert túl sok van.

– Elkézdtek-e már a zsinagóga újjáépítését?

– Nem. Szimchát tórákor lesz 1 éve, hogy leégett...

– Van valami jó hír is?

– Igen. Streit Sándor úr, a temető igazgatója egy szép sírkövet állított az eltemetett tóráknak.

– Kívánság?

– Egy jobb új esztendő kívánok híveimnek. És egy apróság. A zuglói önkormányzat mint díszpolgárt alkalmasint ne csak saját halottjának, hanem saját élőjének is tekintsen...

– Zárjuk jó hírrel az interjút!

– Részt vehettem a rabbivizsgákon és az avatáson is. Az egyik új kolléga olyan tudásról tett tanúbizonyságot, ami eszembe juttatta egy rabbiavatás Scheiber-beszédét. „Vigyázzatok, nehogy olyan helyre kerüljete, ahol a sámesz többet tud, mint ti.” Korszerűsítve, eltúlozva: csak a számítógép tudjon többet, mint ti!

Kardos Péter

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(1)-767-8262-es

számán.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Százon túliak házassági évfordulója

A napokban volt a 83. házassági évfordulója a 104 éves Helen és a 105 éves Maurice Kaye-nek, akik bizakodva tekintenek a jövőbe. Ők a legrégebbi házasságok Angliában.

Dédunokáiktól körülvéve ünnepeltek Kaye-ék a nagy utazást, amely akkor kezdődött, amikor Maurice 87 évvel ezelőtt fiatal utazó ügynökként ruhákat próbált eladni, és találkozott Helennel, életében először és örökre.

„Annyi minden változott, de mi itt vagyunk ma is egymásnak” – foglalta össze a 105 éves Kaye úr az azóta történeteket. „Csodálatos napunk volt, remekül szórakoztunk, hála a nagyszerű dédunokáinknak. Meglepett, mennyire élveztem” – ezt pedig a 83 évvel ezelőtt még menyasszonyként,

fiatal menyasszonyként tündöklő, 104 éves Helen Kaye fűzte hozzá. A hétköznapi életben Anglia legrégebbi párja, a két idős zsidó ember már videochaten tartja a kapcsolatot gyerekeivel, hét unokájával és hét dédunokájával.

Tina Son, az egyik lányuk úgy látja, hogy az édesanyja még mindig nagyon divatos, kétszer csináltatja meg a haját hetente, és minden pénteken manikűröztet, ahogy édesapja is kitartóan őrzi gonoszok humorát és életvidámságát. Az, hogy tartoznak valakihez, egymáshoz, sokat segíthet nekik önmaguk megőrzésében.

Csak azon múltot visszaemlékezéseik szerint, hogy nem a 87. házassá-

gi évfordulójukat ünnepelethették, hogy az első négy év szerelmük történetében kényszerű várakozással telt. Meg kellett várniuk a chászenével, amíg Helen Kaye nővérét is feleségül kérik, hogy a hűg hozzávehessen Maurice-hoz Mózes és Izrael törvényei szerint. A négy év várakozásért 83 évi boldogság kárpótolta őket mostanáig. Adja az Isten, hogy legyen még több is. Áldott vagy Te, Örökkévaló, hogy megér-nünk engedted ezt az órát.

mazsihisz.hu

...és ideje van a nevelésnek

– Nagymama, miért olyan nagy a szád? Nagymama, miért olyan nagy a szemed? Nagymama, miért olyan nagy az orrod?

– Jaj, Piroska, menj már a fenébe azzal a nagyítóval.

A falu kovácsa oktatta az új írását:
– Először kiveszem a patkót a kohóból, aztán ráteszem ide, az állóre. Amikor megrázom a fejem, te ráútsz azzal a kalapáccsal.

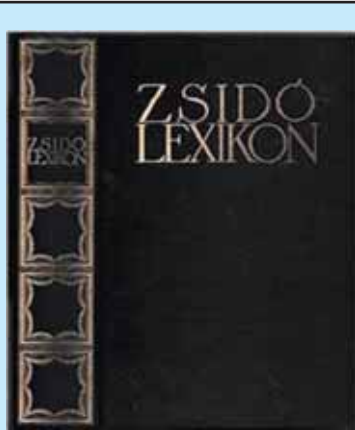
Az inas így is tett.
Azóta ő a falu kovácsa.

Főnök az egyik fiatal alkalmazotthoz:

– Goran, hiszel a halál utáni életben?

– Nem.

– Akkor felvilágosítalak, hogy a nagymamád, akinek a temetésére szabadságot kaptál, itt járt, és utána érdeklődött!

Az 1929-es Zsidó Lexikon exkluzív reprint kiadása megjelenik a zsidó újév alkalmából Randolph L. Braham professzor ajánlásával:

„A két világháború közötti magyar lexikonkiadás kimagasló teljesítménye a könyv, amit Ön most a kezében tart. (...) fontos tényeket ölel fel az akkori magyar zsidó személyiségekről – írók, művészek, teológusok, bankárok és gyáriparosok –, akik gazdagították nemcsak a hazájuk kulturális örökségét, de az egész világot.”

Előjegyezhető október 5-ig, utána megvásárolható a Láng Téka Könyvesboltban (1137 Budapest, Pozsonyi út 5., telefon: +36-1-340-4023).

Vászonkötésben (500 példány): 11.900 Ft. Fekete kecskebőr kötésben, díszdobozban, sorszámozva (50 példány): 39.900 Ft. (Előjegyzés 3000 Ft kedvezménnyel a még szabad sorszá-mok rendjében.)

Megrendelhető a kiadónál (viszonteladónak kedvezmény-nyel). E-mail: kiado@lang.hu. Telefon: +36-30-931-3999, Rupp Erzsébet.

SPÁNN GÁBOR

Ab ovo

A címben jelzett latin kifejezés általában annyit jelent szövegkontextus-ban, hogy eleve. Ugyanakkor érdekes módon a tojás latin megnevezése szintén „ovo”. Mindezt nem azért sietek ilyen skolasztikusan megmagyarázni, mert tapasztalatból tudom, hogy a ma iskolásai nemcsak latinul nem tanulnak, de jó, ha a magyart középfokon beszélik...

Valamelyik este ülünk a feleségemmel a tévé előtt, és egy riport láttán nem akarok hinni az asszony szemének! Egy hétfői napon bement a híradó csinos hírolvasónője, hogy valahol Hollandiában rovarirtó szerrel mérgezett tojásokat találtak, és bizony a „termékek szabad áramlásának” uniós szabályai alapján ezek a tojások szétgurultak szépen a többi uniós országba is. Mivel előző nap nálunk rántotta volt a vacsora, amiből véletlenül csak én ettem, odafordultam az asszonyhoz, és megkérdeztem: mindenképp örökös-nő akarsz lenni? Ez ugyan csak az irodalmi munkásságom része volt, de a hír második fele mindkettőnköt megnyugtatót. Tudniillik hozzátették, hogy a fertőzött tojásból Magyarországra semmilyen import nem jutott.

Kedden – eléggé el nem úlítható módon – ismét néztünk híradót, ahol az én nőideálom mosolyogva közölte, hogy a jelek szerint mégis bejutott kis hazánkba a mérgezett tojás, mégpedig egy japán ételcsemege képeben, amely előrefagyasztott kivitelben kerül az étlapra. Ehhez csak annyit fűztem hozzá, hogy az is nagy behéme, aki tojásleplenyt mirelit formában vásárol, de mivel ez éteri fogás volt, ugyebár a kedves vendég, mint mindig, ki volt szolgálható.

Lefekvéskor úrrá lett rajtam a pesszimista emlékezőképességem. Azok számára, akik a rossz híreket szívesen felejtik el, a teljesség igénye és a betegségek súlyosságának hangsúlyozása nélkül felsorolnék néhány olyan nyavalyát, amit az utóbbi években állati eledelaktól kaphattunk. Emlékeim szerint a magyar embert sújtó Balsoros elhozta hozzánk a sertéspestist. Ez ugyan bennünket, zsidókat, nem érint – remélem, még azokat sem, akik nem visznek kóser konyhát –, de ismerte a magyar konyha sertéshúsimádatát, sajnálni kezdem nem zsidó barátaimat. Eddig én azt hittem, hogy az abszolút bátorság fokmérője egy falusi kocsmában a pulton üvegburra alatt tartott fasírtból enni, de a sertéspestissel megváltozott a véleményem. Az volt a bátortom ember annak idején, aki megevett egy mélytányér paprikás szószba mártott frottirtörököt, vagyis pacalt.

Ez valahogy lecsengett, de nem sokáig volt nyugalom, mert beköszönt a kergemarhakór. Ha nem ijesztő lett volna, azt mondanám, komikus volt látni a tévében a több száz kilós teheneket, amint részeg emberhez hasonlóan támolyogtak, és egy barikaszemű állatorvos bement, hogy ezeket a jószágokat bizony filmezés után levágják, és a húsuikat megsemmisítik. Sosem hittem volna, hogy a Bécsiszelet Vendéglők kirakatába kitett hatalmas Wienerschnitzel hasonlítani fog Bileám arcképére.

Ez is elmúlt... Aztán jött a madárinfluenza. Na, ez már ökumenikus csapás volt, mert mint mondták, a háztájiban tartott csirkéket az átrepülő vadmadarak megfertőzik, és bizony egész csirkefarmokat kellett megsemmisíteni. Sőlem Aléchem még azt írta: ha egy szegény zsidó csirkét eszik, két eset lehet: vagy a csirke nagyon beteg, vagy a zsidó. De hogy egyszerre mind a kettő, arra nem tudom, mit írna ma a világhírű héber-jiddis író.

Most itt van a tojásmizéria. Ebben mi, zsidók, különösen érintettek vagyunk. Nemrégiben egy sajtótájékoztatón az egyik szélsőjobboldali hírportál általam ismert újságírója mellém sodródott, és a svédasztalon szereplő lengyeltojásra mutatva, éllel kérdezte: ugye ez a zsidótojás, ami rólatok van elnevezve? Én ráböktem a gusztusos hidegtálon a tojás közül kikandikáló májdarabkára, és így kontráztam: igen, ebben darabolt zsidók vannak, és mustár helyett a Solymosi Eszter vére, egyébként jó étvágyat hozzá. Szerencsénkre nekünk van egy élelmiszer-vizsgáló intézetünk, Nebih a neve, bocsánat, Nebih, oda be lehet küldeni valamennyi gyanús élelmiszert, megkóstolják, és ha a tudós lefordul tőle a székről, azonnal kivonják a forgalomból.

Most lesem a híradókat, hogy mikortól ehetem újra veszélymentesen egyik kedvencemet, amit mi Zwiebel mit Eier néven szeretünk, és amit egyébként a lengyel zsidók vettek föl a diaszpóra zsidóságának étlapjára. Otthon nem merem megmondani, de magamban eldöntöttem, hogy ezentúl csak olyan tojásból származó bármilyen terméket vagyok hajlandó megenni, amit a feleségem költött ki...

Herzl Tivadar örököi hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.
Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hayesod - United Israel Appeal,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-uia.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:
Sálom!
és
Mázel tov!
Zsidó hittankönyv I. és II. része

A köteteket legkényelmesebben megrendelheti a
WWW.ZSIDOKONYVEK.HU
webshopban.

Az ár kötetenként
3570 Ft.-